

Sisekaitseakadeemia

Finantskolledž

Maria Nikolajeva

**VIRTUAALVÄÄRINGUTE REGULATSIOON EUROOPA
LIIDUS JA EESTIS**

Lõputöö

Juhendaja:

Anna Agu-Alekseitšik, MA

Kaasjuhendaja:

Maret Guldenkoh, MBA

Tallinn 2024

ANNOTATSIOON

Finantskolledž	Juuni 2024
<p>Töö pealkiri eesti keeles: Virtuaalvääringute regulatsioon Euroopa Liidus ja Eestis</p> <p>Töö pealkiri võõrkeeles: Regulation of virtual currencies in the European Union and Estonia</p> <p>Lõputöö on kirjutatud eesti keeles ja koosneb 51 leheküljest. Lõputöö koostamisel on kasutatud teadusallikaid, millele on tekstis viidatud. Töö uurimisprobleem oli püstitatud küsimusena: millised on peamised virtuaalvääringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus? Lõputöö eesmärk oli välja selgitada virtuaalvääringute regulatsiooni piisavus Euroopa Liidus ja Eestis.</p> <p>Töö uurimismeetodina kasutati kvalitatiivset empiirilist uuringut. Töö teoreetilises osas anti ülevaade virtuaalvääringute olemusest, definitsioonidest ja liikidest ning teoreetiliste andmete põhjal struktureeriti kogutut informatsiooni. Samuti analüüsiti virtuaalvääringute regulatsiooni Euroopa Liidus ja Eestis ning kaardistati virtuaalvääringute valdkonna probleemid.</p> <p>Lõputöö empiirilises osas anti ülevaadet ekspertide intervjuudest ja nende põhjal tehtud järeldustest. Intervjuud viidi läbi uuritava valdkonna ning Maksu- ja Tolliameti ekspertide hulgas. Töö lõpus esitati üldised järeldused ja soovitusel probleemide lahendamiseks.</p>	
Võtmesõnad: virtuaalvääringud, õiguslikud probleemid, maksuõiguslikud probleemid, regulatsioon	
Võõrkeelsed võtmesõnad: virtual currencies, legal issues, tax reagation issues, regulation	
Säilitamise koht:	
<p>Töö autor: Maria Nikolajeva</p> <p>Olen koostanud lõputöö iseseisvalt. Kõik lõputöö koostamisel kasutatud teiste tööde autorite tööd, seisukohad, kirjalikest allikatest ja mujal allikates saadud info on nõuetekohaselt viidatud. Annan Sisekaitseakadeemia tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose reprodutseerimiseks säilitamise ja elektroonilise avaldamise eesmärgil, sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõpetamiseni. Annan loa üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Sisekaitseakadeemia veebikeskkonna kaudu sealhulgas Sisekaitseakadeemia raamatukogu digikogu kaudu ja paber kandjal Sisekaitseakadeemia raamatukogus kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.</p> <p>Allkiri:</p>	
Vastab lõputöö nõuetele	
Juhendaja: Anna-Agu Alekseitšik	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele	
Kaasjuhendaja: Maret Güldenkoh	Allkiri:
Kaitsmisele lubatud	
Kolledži direktor: Kerly Randlane	Allkiri:

SISUKORD

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU	4
SISSEJUHATUS	6
1. VIRTUAALVÄÄRINGUTE OLEMUS JA PROBLEEMID	10
1.1. Virtuaalvääringute mõiste ja liigid	10
1.2. Virtuaalvääringute reguleerimine Euroopa Liidus ja Eestis	15
1.3. Virtuaalvääringute valdkonna probleemid.....	20
2. EMPIIRILINE UURING.....	25
2.1. Uuringu meetodika, valim ja protsess	25
2.2. Intervjuude analüüs	27
2.3. Järeldused ja soovitused.....	32
KOKKUVÕTE	38
SUMMARY	40
Lisa 1. Koodipuu	47
Lisa 2. Ekspertintervjuu Maksu- ja Tolliameti ametnikega	49
Lisa 3. Ekspertintervjuu erasektori esindajatega	50

MÕISTETE JA LÜHENDITE LOETELU

P2P (*Peer-to-peer*) – tehnoloogia, mis paneb kaks või enam isikut suhtlema võrgus, kasutades selleks asjakohaseid andme- ja sidesüsteeme ilma keskse halduse abita (Kolici, *et al.*, 2020, p. 27).

Bitcoin – kõige populaarsem virtuaalvääring, milles kasutatakse krüpteerimistehnikaid rahaühikute loomise kontrollimiseks ja raha ülekandmise kontrollimiseks, mis tegutseb keskpangast sõltumatult (Hossin & Hosain, 2018, p. 386).

MiCA – Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2023/1114, 31. mai 2023, mis käsitleb krüptovaraturge ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 1095/2010 ning direktiive 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937 (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024).

Token – tõend, mis väljendab plokiahela süsteemis mistahes vääringut või õigust (Finantsinspeksioon, 2022).

CBCD (*Central Bank Digital Currency*) – keskpankade poolt loodud virtuaalvääring (Ignătescu & Onufreiciuc, 2021, p. 77).

NFT (*non-fungible token*) – ehk mitteasendatav vara on virtuaalvääringu liik, mis kujutab endast andmeplokki, mis viitab digitaalse vara asukohale, omandiõigusele või omandile (Finantsinspeksioon, 2022).

MiFID – Euroopa Liidu väärtpaberite regulatsioon (Finantsinspeksioon, 2022).

IKT – info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (KPMG Law Estonia, 2023).

DORA – Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2022/2554, 14. detsember 2022, mis käsitleb finantssektori digitaalset tegevuskerksust ning millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 1060/2009, (EL) nr 648/2012, (EL) nr 600/2014, (EL) nr 909/2014 ja (EL) 2016/1011 (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2022).

DAC8 – Nõukogu direktiiv (EL) 2023/2226, 17. oktoober 2023, millega muudetakse direktiivi 2011/16/EL maksustamisalase halduskoostöö kohta (Euroopa Nõukogu, 2023).

TFR (*Transfer of Funds Regulation*) – Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2015/847, 20. mai 2015, mis käsitleb rahaülekannetes edastatavat teavet ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1781/2006 (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2015).

FATF (*Financial Action Task Force*) – ülemaailmne rahapesuvastane töökond organisatsioon ning rahapesu ja terrorismi rahastamise järelevalveorgan (FATF, 2023).

OECD (*The Organisation for Economic Co-operation and Development*) – majanduskoostöö ja arengu organisatsioon (OECD, 2024).

CARF (*Crypto-Asset Reporting Framework*) – krüptovarade aruandluse raamistik (OECD, 2024).

SISSEJUHATUS

Kaasaegne maailm areneb üha kiiremini, sellega seoses areneb ka finantsmaailm. Finantsturg küllastub üha uuemate harudega ning lisaks tavapärastele finantsvahenditele on kasutusele võetud ka virtuaalväeringuid. Virtuaalväeringute turg areneb, virtuaalväeringute turu väärtus 04.05.2024 kuupäeva seisuga on 2,19 triljonit eurot (Coin Market Cap, 2024). Virtuaalväeringute turg kasvas 2020. aastal 293,85% võrra, 2021. aastal 192,67% võrra, langes 2022. aastal 64,27% võrra ja 2023. aastal kasvas uuesti 103,86% võrra (Coincodex, 2024). Virtuaalväeringud on üks huvitavamaid ja uusimaid finantsmaailma harusid, mis ühelt poolt annab nende kasutajatele uusi võimalusi ja arendab majandust, kuid teiselt poolt toob kaasa ka teatud riske.

Virtuaalväeringute olemuse tõttu kaasnevad virtuaalväeringute kasutamisega teatud õiguslikud, maksuarvestuslikud, järelevalvega seonduvad probleemid ja riskid. Kasutades antud digivahendeid ja sellega seotud seaduslikke kitsaskohti, tekib näiteks kurjategijatel võimalus soodustada rahapesu ja terrorismi rahastamist, viia ellu maksupettuseid, finantskuritegusid ja kelmuseid ning luua finantsturgude ebastabiilsust. Siseriiklikest uuringutest on Rahapesu Andmebüroo poolt läbiviidud mitmed uuringud virtuaalväeringute teenusega seotud riskidest, milles Rahapesu Andmebüroo toob välja, et virtuaalväeringute kasutamine on levinud kuritegelikes skeemides ja narkootikumidega kauplemisel (seal hulgas tumeveebi keskkondades), kus liigub kuritegeliku päritoluga raha (Rahapesu Andmebüroo, 2022).

Aasta-aastalt kasvab Rahapesu Andmebüroole tehtud välispäringute arv seoses virtuaalväeringu teenuse pakkujatega (Rahapesu Andmebüroo, 2022). Näiteks 2022 aasta Rahapesu Andmebüroo uuring näitab, et 2021. aastal tehtud välispäringute sisu on valdavalt seotud Eesti tegevusluba omavate virtuaalväeringu teenuse pakkujatega, kelle kaudu on toimunud ebaseaduslik varade liikumine (Rahapesu Andmebüroo, 2022). Rahapesu Andmebüroo 2023 aasta aastaraamatu andmetel nähtub virtuaalväeringu teenuse pakkujate esitatud teadetest tõsisem suhtumine hoolsusmeetmetesse, kuid 2023 aasta jooksul saatis teateid vähem kui pool ettevõtetest ning lisaks esineb ettevõtjatel puudujääke riskide hindamisel ning klientide isikusamasuse tuvastamisel (Rahapesu Andmebüroo, 2023).

Virtuaalväeringute puhul on keeruline ka arvestust pidada ja järelevalvet teostada. Rahapesu Andmebüroo uuringud kinnitavad seda, et enamik virtuaalväeringute teenusepakkujatest ei

monitoori või nendel puudub võimekus tuvastada kahtlaseid tehinguid, puuduvad ka monitooringusüsteemid (Rahapesu Andmebüroo, 2022). Tulenevalt eelpoolkirjeldatud aspektidest võivad virtuaalväeringute kasutamisega seotud riskid kujutada endast ühiskonnale ohtu. Ühiskonnakaitse, mille hulka kuulub ka Eesti ühiskonna kaitse maksupettuste eest, on ka Maksu- ja Tolliameti üks 2023. aasta strateegilistest suundadest ja ülesannetest (Maksu- ja Tolliamet, 2023, lk 14).

Võttes arvesse kõiki eelpoolkirjeldatud virtuaalväeringute kasutamisega seotud probleeme, oli otsustatud lõputöö kirjutada sellisel teemal, mille raames saaks kaardistada/välja selgitada virtuaalväeringute valdkonna peamised probleemid. Samuti soovitakse lõputöös välja selgitada kas Euroopa Liidu ja Eesti virtuaalväeringute valdkonna regulatsioon suudab neid probleeme lahendada.

Teema on aktuaalne sellepärast, et virtuaalväeringute valdkonna regulatsioon Euroopa Liidus ja Eestis muutub 2024. aastal. 2024 aasta 30. juunil ja 30. detsembril jõustub valdkonna oluline määrus MiCA ning 17. jaanuaril 2025 jõustub määrus DORA. Mõlemad määrused on seotud virtuaalväeringute valdkonnaga ning seavad virtuaalväeringu teenuse pakkujatele täiendavad nõuded. Lisaks pidevalt kajastatakse meedias virtuaalväeringutega seotud juhtumeid ja rikkumisi, näiteks 2022. aasta Äripäeva artikkel Eesti krüptoärimeestest Sergei Potapenko ja Ivan Turõgin, kellele esitati süüdistus krüptorahakelmuses ja rahapesus (Äripäev, 2023). Või ajalehes Postimees kajastatud juhtum, kus USA võimud esitasid süüdistusi standardite mittejärgimises tuntud virtuaalväeringute platvormile *Binance* (Postimees, 2023).

Majandustegevuse registri andmete põhjal 04.05.2024 seisuga, tegutseb Eestis 49 virtuaalväeringute teenuse osutajat, kes omavad kehtivat virtuaalväeringute teenuse tegevusluba (Majandustegevuse register, 2024). Kuna Eestis tegutsevad mitmed virtuaalväeringute teenustega tegelevad ettevõtjad, siis on antud teema uurimine aktuaalne nii Maksu- ja Tolliameti kui ka üldiselt erasektori jaoks.

Teema uudsus on samuti seotud virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni muudatustega. Kuna töös käsitletakse eelpoolkirjeldatud, alles jõustuvaid määruseid, siis uudsus seisneb selles, et töös antakse osaliselt ülevaadet uutest regulatsioonidest. Lisaks analüüsides varasemalt sarnastel teemadel kirjutatud lõputöid ja magistritöid, jõudis autor seisukohale, et antud teemat ei ole Eestis piisavalt uuritud. Näiteks aastal 2019 olid avaldatud Marja-Liisa Sepman lõputöö teemal „Krüptoväeringute arvestuse probleemid ja võimalikud

lahendused“ ning Maarek Laose lõputöö teemal „Plokiahelal põhinevate instrumentide kajastamine raamatupidamises“. 2020. aastal kirjutas Kerli Uue magistritöö teemal „Virtuaalväeringutes saadud tulu ja tehtud tehingute maksustamine Eestis“. Antud tööde avaldamisest on möödas viis kuni kuus aastat ning võttes arvesse kui kiiresti valdkond areneb ja muutub, tuleb antud valdkonda pidevalt jälgida ja uurida.

Teema **probleem** püstitatakse küsimusena: millised on peamised virtuaalväeringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus?

Lõputöö **eesmärk** on välja selgitada virtuaalväeringute regulatsiooni piisavus Euroopa Liidus ja Eestis.

Probleemi lahendamiseks ja eesmärgi täitmiseks on autor püstitanud konkreetsed **uurimisülesanded**:

1. Analüüsida virtuaalväeringute teoreetilisi lähtekohti.
2. Analüüsida virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni Euroopa Liidus ja Eestis.
3. Kaardistada virtuaalväeringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus.
4. Analüüsida ekspertide hinnanguid, arvamusi ja seisukohti virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni ja probleemide suhtes Eestis ja Euroopa Liidus.
5. Sünteesida teooriat ja uuringu tulemusi ning teha järeldusi ja soovitusi virtuaalväeringute valdkonna probleemide lahendamiseks.

Lõputöö raames viiakse läbi kvalitatiivne empiiriline uuring. Antud liiki uuring on valitud sellepärast, et kvalitatiivne meetod annab põhjalikuma ülevaate, aitab tuvastada uusi uurimiskohti ja parandab hindamisvaldkonna tulemuste tähendust (Francisco, *et al.*, 2001, p. 21). Andmekogumismeetodina kasutatakse ekspertintervjuud ning küsitletakse uuritava valdkonna eksperte. Ekspertintervjuu andmekogumismeetod oli valitud sellepärast, et antud meetod tundus kõige parem viis valdkonna uurimiseks ja andmekogumiseks. Intervjuu on tõhus meetod vastajate vaadete, emotsioonide, hoiakute või asjaolude uurimiseks, mis mõjutavad nende otsuseid (Kyc, 2022, p. 35).

Valimiks kasutatakse mittetöenäosuslikku sihipärast valimit. Mittetöenäosuslik sihipärane valim on valim, mis on tehtud teaberikaste juhtumite hulgast ning see annab teemast põhjalikku mõistmist (Patton, 2002, p. 273). Andmeanalüüsimeetodina rakendatakse

kvalitatiivset sisuanalüüsi, mis on üks tekstide süstemaatilise uurimise meetoditest (Leavy, 2017, p. 146).

Lõputöö koosneb kahest peatükist, mis mõlemad jagunevad kolmeks alapeatükiks. Esimene peatükk struktureerib teoreetiliste andmete põhjal kogutud informatsiooni ning selles selgitatakse ja analüüsitakse teadusartiklite põhjal virtuaalväeringute mõistet, tekkimist ja liike. Samuti analüüsitakse virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni Euroopa Liidus ja Eestis ning antakse ülevaadet valdkonna probleemidest.

Töö teises peatükis kirjeldatakse uuringu läbiviimise metoodikat, selle protsessi ja valimit ning viiakse läbi kvalitatiivne empiiriline uuring. Analüüsitakse Maksu- ja Tolliameti ametnike ning erasektori esindajatega tehtud ekspertintervjuu tulemusi. Kogutud ja analüüsitud vastustest tehakse järeldused selle kohta, millised on virtuaalväeringute valdkonna peamised probleemid Eestis ja Euroopa Liidus. Selgitatakse ka seda kuidas Euroopa Liidu ja Eesti virtuaalväeringute valdkonna regulatsioon suudab ära lahendada analüüsist tulenevad probleemid ning tehakse soovitusi nende lahendamiseks.

1. VIRTUAALVÄÄRINGUTE OLEMUS JA PROBLEEMID

1.1. Virtuaalväeringute mõiste ja liigid

Virtuaalväeringutest on tänapäeval saanud digitaalmajanduse arengu lahutamata osa ja üks maksevõimalustest rahvusvaheliste ülekannete tegemiseks ning kaupade ja teenuste eest tasumiseks (Vozniuk & Tytko, 2019, p. 50). Enne kui virtuaalväeringute teemasse süveneda, on oluline selgeks teha, millest nad oma alguse said.

Virtuaalväeringute ajalugu sai oma alguse aastast 1980, mil David Chaum leiutas esimese tuntud virtuaalraha süsteemi nimega *DigiCash* ning esitles seda elektroonilise maksesüsteemina, mis võimaldas kasutajatel teha anonüümseid ja turvalisi tehinguid. *DigiCash* süsteem kasutas niinimetatud „blindeeritud“ allkäsitlusi (*blinded signatures*) selleks, et tehingud oleksid anonüümised ja turvalised. Chaum-i idee ei jõudnud laia publikuni ning lõpetas oma tegevuse 1998. aastal (Judmayer, *et al.*, 2017, p. 16). Seejärel aastal 1998 avaldas Nick Szabo oma digitaalse valuuta kontseptsiooni ning tol hetkel nimetati seda *bit*-kullaks (Team Steurdokumentation Eidg. Steuerverwaltung, 2023, p. 1).

Esimene krüptoraha oli loodud 2008. aastal anonüümse autori poolt, kes kasutas pseudonüümi *Satoshi Nakamoto* (Oerth & Dowsett, 2023, p. 20). Loodud krüptoraha nimeks sai *Bitcoin*. *Bitcoin* on tänaseni kõige tuntum virtuaalväering, kuid lisaks sellele eksisteerib maailmas juba üle 20 000 erineva virtuaalväeringu (Team Steurdokumentation Eidg. Steuerverwaltung, 2023, p. 1). Peale kõige tuntumat virtuaalväeringut *Bitcoin*-i, mille turuväärtus 04.05.2024 kuupäeva seisuga on 1,17 triljonit eurot, on virtuaalväeringute maailmas toimunud kiire ja mitmekesine areng, luues üha uusi erinevaid valuutasid (CoinMarketCap, 2024).

Alates *Bitcoin*-i loomisest ja sellest tulenevalt sarnaste virtuaalväeringute väljatöötamisega on erinevad institutsioonid ja asutused püüdnud leida virtuaalväeringutele sobivat definitsiooni (Pop & Colonescu, 2021, p. 103). Virtuaalväeringute olemust on keeruline üheselt määratleda, kuna nende tähendus võib varieeruda vastavalt nende omanike ja kasutajale huvidele. Virtuaalväeringute tõlgendamine sõltub suuresti sellest, millist väärtust neile inimesed omistavad. Virtuaalväeringut defineeritakse maailmas väga erinevalt, näiteks

Quiniou (2019, p. 91) toob välja, et virtuaalvääringud on digitaalsed, peamiselt vahetatavad ühikud, mida emiteerivad paljud eraettevõtjad ning kasutavad omistavad nendele väärtuse.

Euroopa Liidu tasandil on virtuaalvääringu mõiste defineeritud MiCA regulatsioonis, kus virtuaalvääringut nimetatakse krüptovaraks (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024). MiCA regulatsiooni kohaselt virtuaalvääring ehk krüptovara „on väärtuse või õiguse digitaalne esitus, mida on võimalik üle kanda ja salvestada elektrooniliselt, kasutades hajusraamatu tehnoloogiat või muud sarnast tehnoloogiat“ (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024). MiCA määrus jõustub 30.12.2024 ja määruse erandina lõikest 2 kohaldatakse III ja IV jaotist alates 30. juunist 2024 (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024). MiCA regulatsioonist tulenevat virtuaalvääringu definitsiooni peetakse selles töös olulisemaks Euroopa Liidu tasandil.

Euroopa Keskpank on defineerinud virtuaalvääringut kui reguleerimata digitaalset raha liiki, mis on tavaliselt selle arendajate kontrolli all ning seda kasutatakse konkreetse kogukonna sees (European Central Bank, 2012, p. 13). Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (2017) § 3 p 9 järgi on virtuaalvääring digitaalsel kujul esitatud väärtus, mida on võimalik digitaalselt üle kanda ning mida füüsilised ja juriidilised isikud kasutavad maksevahendina, kuid mis ei ole riigi seaduslik maksevahend. Antud töös kasutatakse edaspidi terminit „virtuaalvääring“, lähtudes rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest.

Võrreldes tavalise *fiat*-rahaga, mida kasutatakse traditsioonilistes finantssüsteemides, on virtuaalvääringutel mitmeid eeliseid. Näiteks Johnson *et al.* (2020, pp. 717–718) eristavad virtuaalvääringutel neli peamist eelist tavaliste valuutade ees. Esiteks virtuaalvääringutega tehtavate rahaülekannete ja maksete korral ei ole vaja kasutada traditsioonilisi finantsvahendajaid ega rahaülekandeoperaatoreid, eriti rahvusvaheliste tehingute puhul. See omadus muutub eriti oluliseks riikides, kus suur osa elanikkonnast ei pruugi omada lihtsat juurdepääsu tavapärastele finantsteenustele. Teiseks on maksete töötlemine ja arveldamine virtuaalvääringute abil märkimisväärselt kiirem võrreldes teiste makseviisidega. Kolmandaks on digitaalsete rahaülekannete puhul tehingutasud sageli madalamad või isegi tasuta võrreldes traditsiooniliste meetoditega. Veel üheks eeliseks on see, et virtuaalvääringutel on sisseehitatud inflatsioonikaitse. (Johnson *et al.*, 2020, pp. 717–718)

Erinevalt *fiat*-valuutadest, mida saab Keskpank juurde trükkida, on virtuaalväeringutel kontrollitud pakkumine, millele on seatud piir. Ükski finantsüksus ei saa manipuleerida valuuta kogusega, tagades seeläbi väärtuskindluse. Lisaks eelpoolkirjeldatud eelistele tagavad virtuaalväeringud privaatsust ja turvalisust. Kuigi tehingud on avalikud, on osapoolte isikud sageli anonüümsed ning pakuvad suuremat privaatsust. Need eelised muudavad virtuaalväeringud atraktiivseks võimaluseks erinevatele kasutajatele ja samuti neile, kellel puudub juurdepääs tavapärasele finantsteenustele. (Keatinge, *et al.*, 2018, p. 30).

Eeltoodust võib järeldada, et virtuaalväeringutel on mitmeid eeliseid võrreldes tavalise *fiat*-rahaga. Virtuaalväeringud pakuvad kasutajatele erinevaid võimalusi kiireteks ja privaatseteks rahaülekanneteks ilma finantsvahendajateta, mis on eriti väärtuslik nendele kasutajatele, kellel puudub võimalus kasutada tavapäraseid finantsteenuseid.

Virtuaalväeringute liike on maailmas väga palju ning need on mitmekesised, seepärast on virtuaalväeringuid väga raske liigitada. Peale nimede järgi eristamisest, võib virtuaalväeringuid eristada tüüpide ja omaduste järgi. Virtuaalväeringud ei piirdu enam ainult tuntuima virtuaalvaluuta *Bitcoin*-i või *Ethereum*-iga, vaid neid on loodud ja arendatud lugematul hulgal erinevaid, mis kõik omavad oma eripära, eesmärgi ja tehnoloogilist alust. Esiteks saab virtuaalväeringuid jaotada tsentraliseerituteks ja detsentraliseerituteks. Tsentraliseeritud virtuaalväeringud on need, millel on olemas keskne administraator, kes virtuaalväeringuid väljastab, neid kasutatakse näiteks alternatiivsetes maksevõrgustikes või *online*-mängudes (Keatinge, *et al.*, 2018, p. 18). Detsentraliseeritud virtuaalväeringutel keskne administraator puudub.

Lisaks saab virtuaalväeringuid jaotada kitsamalt tüüpidenäiteks Euroopa Keskpank on eristanud virtuaalväeringuid kolme tüüpi (European Central Bank, 2012, p. 14):

- virtuaalväeringud, mida saab kasutada ainult suletud virtuaalses süsteemis (näiteks võrgumängudes);
- virtuaalväeringud, mis on seotud reaalmajandusega, virtuaalväeringut saab osta tavalise rahaga, on olemas vahetuskurss ning virtuaalväeringut saab kasutada virtuaalsete kaupade ja teenuste ostmiseks;

- virtuaalvääringud, mis on kahepoolsest seotud reaalmajandusega, konverteerimiskursid kehtivad nii virtuaalvääringute ostmisel kui müümisel.

Lisaks eelpoolkirjeldatule on olemas stabiilsete müntide (*stablecoins*) tüübid, mis on seotud traditsiooniliste valuutade, näiteks dollari või euroga, et vähendada valuutas väärtuse kõikumist. Nende hulgast võib esile tuua tuntumad, sellised nagu *USD Coin* või *Tether*. Stabiilne münt, on virtuaalvääring, mis püüab oma väärtust siduda sihthinnaga aastal, et saavutada hinnastabiilsust. Ka stabiilsed mündid on omakorda jaotatud tüüpideks. Näiteks Manoppo (2023, p. 8) toob välja kolm tüüpi:

- *fiat*-iga tagatud stabiilsusmündid, mis on tagatud *fiat* – tagatisega;
- stabiilsusmündid, mille puhul on tagatis pandud digitaalsete varade kujul;
- algoritmilised, tagamata stabiilsusmündid, mis tuginevad vaid algoritmilisele süsteemile, et väärtustada vara fiatvaluutadega võrdselt.

Euroopa Liidu tasemel liigitab uus MiCA regulatsioon stabiilseid münte peamiselt kolme tüüpi (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024):

- varapõhised *token*-id – virtuaalvääringu liik, mis ei ole e-raha *token* ning selle eesmärk on säilitada stabiilne väärtus ning mis järgib muud väärtust või õigust või nende kombinatsiooni. See võib hõlmata ühe või mitme ametliku vääringu, muude varade või õiguste sidumist, et tagada selle *token*-i väärtuse stabiilsus.
- e-raha *token*-id – virtuaalvääringu liik, mille eesmärk on säilitada stabiilne väärtus ühe seadusliku maksevahendina kasutatava vääringu väärtuse põhjal.
- muud *token*-id, mis ei ole e-raha *token*-id ja varapõhised *token*-id, neid tihti nimetatakse ka kasutus-*token* (*utility token*), mis on selline virtuaalvääringu liik, mille eesmärk on ligipääsu võimaldamine ainult selle emitendi poolt pakutavale kaubale või teenusele.

Krüptovaraturu seaduse eelnõu seletuskiri toob välja kolme tüüpi *token*-eid: makse-*token*, kasutus-*token* ja investeerimislaadne *token* (Eelnõude infosüsteem, 2024). Kui esimesed kaks olid juba varasemalt välja toodud, siis investeerimislaadne *token* on virtuaalvääring, mis annab *token*-i omanikule hääle-, kasumi jaotamise- või muid õigusi ning mida võib pidada väärtpaberiks (Eelnõude infosüsteem, 2024). Finantsinspeksioon toob välja näiteks väärtpaberi *token*-it (*security token*), mis on annab omandiõigust instrumendile ning mille

alla võivad kvalifitseeruda tokeniseeritud aktsiad, võlakirjad, investeerimisfondi osakud ja muud väärtapaberite alla kvalifitseeruvad instrumendid (Finantsinspektsioon, 2022).

Lisaks eelpoolkirjeldatule eksisteerib täiendav virtuaalvääringute liik, mille välja andmist kontrollib riik või riiklik asutus. Arvestades seda, kui kiiresti areneb virtuaalmajandus ja kui palju erinevaid virtuaalvääringute liike ja võimalusi on praegu, hakkasid ka keskpangad mõtlema oma nii-öelda virtuaalvääringu loomise peale. Mitmed keskpangad kaaluvad oma virtuaalvääringu loomist, mida nimetatakse keskpanga digitaalseteks valuutadeks ehk CBCD (*Central Bank Digital Currency*), millega saab muuta maksete tegemise turvalisemaks, kiiremaks, vähendada tehingukulusid ja suurendada nõudlust keskpanga raha järele. (Ignătescu & Onufreiciuc, 2021, p. 77)

Eelpoolkirjeldatud virtuaalvääringute liigid ja tüübid on ainult väike osa kõikidest olemasolevatest virtuaalvääringutest maailmas ning neid tekib aina juurde. Vaatamata sellele on virtuaalvääringutele võimalik omistada kindlad põhijooned, mis on omased kõigile virtuaalvääringutele. Näiteks peamiste omaduste hulgas tuuakse välja (Kucheryavenko, Dmytryk & Golovashevych, 2019, p. 375):

- tarkvara koodi avatus;
- krüptovaluuta vahetuskursi tinglikkus nõudluse ja pakkumise järgi;
- tehingute pöördumatus;
- avatud juurdepääs tehinguteabele;
- makse osapoolte anonüümsus;
- tehinguteabe pikaajaline salvestamine;
- P2P-tehingute iseloom;
- avatus teistele maksesüsteemidele.

Virtuaalvääringute mitmekesisus ja kasutusviisid annavad nende kasutajatele palju valikuvõimalusi vastavalt kasutajate vajadustele ja eelistustele. Iga teatud virtuaalvääringu liik võimaldab inimestel saavutada teatud eesmärke. Näiteks investorid võivad eelistada stabiilsemaid virtuaalvääringuid, samas kui tehingute anonüümsust hindavad inimesed võivad eelistada privaatsemate omadustega virtuaalvääringuid. Vaatamata sellele, et virtuaalvääringute mitmekesisus annab ühelt poolt kasutajatele erinevaid võimalusi, siis teiselt poolt toob mitmekesisus kaasa ka väljakutseid virtuaalvääringute kategoriseerimises ja tulenevalt sellest ka nende õiguslikus reguleerimises.

Näiteks MiCA määrus reguleerib varapõhiseid ja e-raha *token*-eid, kuid ei kohaldu sellistele virtuaalväeringutele, mis ei ole asendatavad muude virtuaalväeringutega (näiteks NFT) ning muude finantsinstrumentidega (näiteks *security token*), mida reguleerib MIFID (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024). Väärtpaberi *token* võib olla nii vabalt võõrandatav ning alluda MIFID määrusele, kui ka võib olla mitte väärtpaber MIFID kohaselt (Finantsinspeksioon, 2022). Vastavalt virtuaalväeringu kategooriatele rakenduvad nendele erinevad nõuded ja regulatsioonid. Vahel võib virtuaalväeringul olla mitmeid tunnuseid, mis teeb virtuaalväeringute liigitamise ja õiguslikku reguleerimise keeruliseks.

1.2. Virtuaalväeringute reguleerimine Euroopa Liidus ja Eestis

Virtuaalväeringud on maailmas laialdaselt kasutusel ning kuna virtuaalväeringute eksisteerimiskohaks on internet, siis põhimõtteliselt on virtuaalväeringutega kauplemine võimalik igäühe inimese jaoks, kellel on olemas juurdepääs internetile. Virtuaalväeringute kasutamine muutub aina populaarsemaks, Statista uuringu kohaselt on aastatel 2017–2021 hakanud virtuaalväeringuid makseviisina ja investeringuna kasutama umbes 200 miljonit inimest kogu maailmas (Statista, 2023). Isegi virtuaalväeringute jaoks ühe halvima 2022. aasta jooksul kasvas virtuaalväeringute kasutajate arv 7% võrreldes aastaga 2021 (Statista, 2023).

Kuigi virtuaalväeringute kasutusevõtt kasvab iga aastaga, on olemas riigid, kus on virtuaalväeringud siiski keelatud. Nendeks riikideks on näiteks Afganistan, Boliivia, Hiina ja Venemaa (Corey, *et al.*, 2023, p. 54). Üldiselt aga aktsepteerib virtuaalväeringute olemasolu ja kasutamist palju suurem hulk riike, mis muudab virtuaalväeringute reguleerimise küsimuse globaalseks (Corey, *et al.*, 2023, p. 54). Virtuaalväeringute ülemaailmne reguleerimine toob kaasa mitmeid väljakutseid. Erinevates riikides kehtivad erinevad eeskirjad ja ühtset globaalset reguleerimist on päris keeruline rakendada (Džafic & Hecimovic, 2023, p. 113). Vaatamata sellele on Euroopa Liit teinud edukaid samme virtuaalväeringute ühtse reguleerimise suunas.

Euroopa Liidus oli aastal 2019 vastu võetud viies rahapesu vastu võitlemise direktiiv (5AMLD), milles võeti vastu teatud meetmed ka virtuaalväeringute suhtes. Direktiiv kehtestas virtuaalväeringutele õigusliku määratluse, kohustas virtuaalväeringuid vastama rahapesu tõkestamise eeskirjadele ja virtuaalväeringu teenuse pakkujatel rakendama

klientide suhtes hoolsusmeetmeid. Direktiivi kohaselt peavad virtuaalvääringute teenuse pakkujad koostama kahtlase tegevuse aruandeid ning rahapesu andmebüroodel on õigus saada teavet virtuaalvääringute omanike aadresside ja identiteetide kohta. (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2018)

Virtuaalvääringute reguleerimise osas on ühe olulise sammuna virtuaalvääringute ühtne reguleerimine Euroopa Liidu tasemel, mida kehtestatakse 2024. aastal. 2020. aastal oli avaldatud esimene osa MiCA (*Markets in Crypto-assets*) regulatsioonist, mis sätestab teatud reeglid ja ühtsed standardid krüptoettevõtjatele. MiCA määrus jõustub 30.12.2024 ja määruse erandina lõikest 2 kohaldatakse III ja IV jaotist alates 30. juunist 2024 (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024).

MiCA määruse eesmärk on luua ühtlustatud lähenemisviis virtuaalvääringute reguleerimiseks Euroopa Liidus, tagada tarbijate kaitse ja finantssüsteemi stabiilsus ning hoida ära rahapesu ja terrorismi rahastamist. Regulatsioon hõlmab kolme peamist liiki virtuaalvääringuid: varapõhised *token*-id, e-raha *token*-id ning muud kui varapõhised ja e-raha *token*-id. Klassifikatsioon määratakse selle alusel, kas virtuaalvääringud stabiliseerivad oma väärtust ühendades selle teiste varadega. Lisaks eeltoodule määrusega järgmisi peamisi aspekte nagu virtuaalvääringute teenuse pakkujate tegevusload ja nendele esitatavad nõuded, virtuaalvääringute teenusepakkujate turvalisus ja jätkusuutlikkus, tarbijate kaitse, virtuaalvääringute väljastamine, valge raamatu koostamise nõuded, nõuetele mittevastavuse puhul trahvide määramine, rahvusvaheline järelevalve ja koostöö ning plokiahela tehnoloogia neutraalsus. (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024)

17. jaanuaril 2025 jõustub Euroopa Liidu määrus DORA, mis edaspidi reguleerib digitaalseid tegevuskeskkondi, eriti finantssektorit. Määruse eesmärk on tagada digitaalse keskkonna turvalisus, standarditele vastavus ning tarbijakaitse. Regulatsiooniga parandatakse finantssektori tegevuskerksust ja levendatakse IKT-ga (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) seotud riske. (KPMG Law Estonia, 2023) DORA määrus kohaldub lisaks krediitiasutustele, makseasutustele, investeerimisühingutele ja muude finantssektori turuosalistele ka virtuaalvääringute teenuse pakkujatele. Regulatsiooni peamiste nõuete hulka kuuluvad nõuded IKT riskijuhtimise raamistikule, IKT intsidentidest teavitamisele, digitaalse tegevuskerksuse testimisele ja kolmandast isikust IKT-teenuse osutajate kasutamisele. (KPMG Law Estonia, 2023) Ülaltoodust lähtuvalt kehtestab Euroopa Liit virtuaalvääringute teenuse pakkujate suhtes täiendavad kohustused ja nõuded.

Veel üks tähtis määrus virtuaalväeringute valdkonna reguleerimiseks Euroopa Liidu tasandil on TFR (*Transfer of Funds Regulation*) määrus. Määruse ajendiks oli FATF-i (*Financial Action Task Force*) poolt avaldatud *Travel Rule*, millest räägitakse järgmises peatükis lähemalt. TFR määruses on sätestatud õigusnormid, mis käsitlevad virtuaalväeringute ülekannete puhul edastatavat teavet ülekannete algataja ja saaja kohta. Vähemalt üks ülekande makseteenuse pakkuja või virtuaalväeringu teenuse osutaja, kes osaleb ülekandes, peab olema asutatud või registrijärgne asukoht on Euroopa Liidus. Ülekande algataja ja saaja kohta teave on nõutud selle eesmärgiga, et tõkestada ja avastada rahapesu ning terrorismi rahastamist. Lisaks eespoolkirjeldatule on määruses sätestatud õigusnormid ettevõttesisestest põhimõtete, protseduuride ja kontrollide kohta, et tagada ettevõtete poolt piiravate meetmete rakendamine. (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2015)

Viimaseks Euroopa Liidu tasemel reguleerivaks aktiks tuuakse tööks välja DAC8 direktiiv, mis oli vastu võetud 17. oktoobril 2023. Direktiiv puudutab eelkõige virtuaalväeringu teenuse pakkujate tulu ja kasumi käsitletavat teabevahetust ning selle eesmärk on tugevdada koostööd ja teabevahetust liikmesriikide maksuhaldurite vahel. DAC8 ettepanek sisaldab teatud nõudeid virtuaalväeringute teenuse pakkujate suhtes, mille eesmärk on parandada liikmesriikide võimet avastada maksupettusi, maksudest kõrvalehoidumist ja maksustamise vältimist ning võidelda nende vastu. (Euroopa Nõukogu, 2023)

Lähtuvalt direktiivist on virtuaalväeringute teenuse pakkujaid kohustatud teavitama klientide tehingutest (hõlmab nii riigisiseseid kui ka piiriüleseid tehinguid) ning finantsasutustel tekib aruandluskohustus e-raha ja keskpankade virtuaalväeringute kohta (Euroopa Nõukogu, 2023). Lisaks sellele lähtuvalt direktiivist laiendatakse varakate füüsiliste isikute suhtes kohaldatavat piiriüleste eelotsuste automaatse vahetamise ulatust ja kehtestatakse ühtne minimaalne karistuste tase kõige tõsisemate rikkumiste eest (Euroopa Nõukogu, 2023). DAC8 ei ole siiski määrus ning Euroopa Liidu liikmesriigid võivad otsustada, kuidas direktiivi oma siseriiklikusse õigusesse sisse võtta.

Eestis reguleerib virtuaalväeringute valdkonda rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus, mis sätestab erinevad nõuded virtuaalväeringu teenuste osutajatele. Kuna Eesti on Euroopa Liidu liikmesriik, siis kehtivad riigi suhtes ka eespoolkirjeldatud määrused. Lisaks on kooskõlastamisel krüptovaraturu seaduse eelnõu, millega Eestis tagatakse MiCA, DORA ja TFR määrustes seatud nõuete siseriiklik rakendamine virtuaalväeringu teenuse pakkujate suhtes (Eelnõude infosüsteem, 2024). Krüptovaraturu

seaduse vastuvõtmine on käesoleva töö koostamise seisuga kooskõlastamisel ja tegemist pole lõpliku redaktsiooniga, kuid seaduse eelnõu on läbinud esimese lugemise Riigikogus ning on tõenäoline, et seadus võetakse vastu. Krüptovaraturu seadus peab edaspidi reguleerima Eestis krüptovaraturul tegutsemist ja järelevalvet krüptovaraturu osaliste üle koosmõjus MiCA regulatsiooniga.

Maksustamise puhul ei ole Euroopa Liidus ühtset virtuaalväeringute maksustamise reeglistikku ning iga liikmesriik maksustab virtuaalväeringuid vastavalt riigi maksuseadustele. Eestis lähtutakse virtuaalväeringute maksustamisel peamiselt tulumaksuseadusest ja käibemaksuseadusest. Maksuõiguslikul reguleerimisel lähtutakse ka Euroopa Liidu direktiivist DAC8 ning OECD poolt koostatud krüptovara aruandluse raamistiku ja ühise aruandluse standarditest CARF. CARF sätestab maksuteabe aruandluse krüptovarade tehingute koha standardsel viisil, et neid automaatselt vahetada. Dokument koosneb reeglitest ja kommentaaridest, mis sätestavad järgmiseid punkte (OECD, 2022):

- hõlmatavate krüptovarade ulatuse;
- üksuseid ja üksikisikud, kelle suhtes kehtivad andmete kogumise ja aruandluse nõuded;
- aruandlusele kuuluvad tehingud, samuti teave, mis tuleb selliste tehingute kohta esitada;
- hoolsusmenetlused krüptovara kasutajate ja kontrollivate isikute tuvastamiseks ning aruandluse ja vahetamise eesmärgil asjakohaste maksujurisdiktsioonide kindlaksmääramiseks.

Virtuaalväeringute teenuse pakkujate ja eraisikute jaoks, kes kasutavad virtuaalväeringuid on Maksu- ja Tolliameti veebilehel kättesaadavad põhjalikud juhendid (Maksu- ja Tolliamet, 2024). Juhendid sisaldavad informatsiooni virtuaalväeringute maksustamise ja deklareerimise kohta ning ka erinevaid näiteid. Järelevalvet virtuaalväeringute teenusepakkujate üle teostab Eestis Rahapesu Andmebüroo, kuid peale MiCA määruse vastuvõtmist võtab järelevalve funktsiooni üle Finantsinspeksioon. Finantsinspeksioon edaspidi väljastab virtuaalväeringute teenuse pakkujatele tegevusload ja teostab järelevalvet.

Virtuaalväeringute valdkond on kahtlemata dünaamiline ja mitmekülgne ning selle mõju ulatub kaugemale pelgalt finantstehingutest, haarates enda alla ka õiguslikud, regulatiivsed ning maksuõiguslikud küsimused. Virtuaalväeringud on muutunud üha populaarsemaks nii maksevahendina kui ka investeerimisvõimalusena ja seda mitte ainult üksikisikute, vaid ka

ettevõtete ja investorite seas. Statistika kohaselt on virtuaalväeringute kasutajate arv aasta-aastalt tõusnud ning see trend näib jätkuvat ka tulevikus. Sellest hoolimata seisavad virtuaalväeringute vastuvõtmisel ja kasutamisel endiselt mitmed takistused, sealhulgas regulatiivsed piirangud ja õiguslikud küsimused.

Üks suurimaid väljakutseid virtuaalväeringute valdkonnas on nende reguleerimine. Kuigi paljud riigid ja piirkonnad on hakanud aktsepteerima virtuaalväeringuid ning kehtestama nende kasutamisele raamistikke, on mõned riigid jätkuvalt skeptilised või isegi keelavad nende kasutamise. Globaalne reguleerimine on keeruline, kuna erinevates riikides kehtivad erinevad eeskirjad ja õiguslikud normid, ning ühtse lähenemisviisi leidmine võib osutuda suureks väljakutseks.

Euroopa Liit on võtnud selles valdkonnas juhtrolli, püüdes kehtestada ühtset ja kõikehõlmavat raamistikku virtuaalväeringute reguleerimiseks. Näiteks on MiCA määrus suunatud virtuaalväeringute teenuse pakkujatele ja krüptoettevõtjatele reeglite ja standardite kehtestamisele ning tarbijate kaitsele ja finantsüsteemi stabiilsuse tagamisele. Samuti on Euroopa Liit välja töötanud muid määramisi, nagu DORA ja TFR, mis käsitlevad digitaalsete tegevuskeskkondade turvalisust ja finantssektori vastavust standarditele.

Kokkuvõttes võib väita, et virtuaalväeringute valdkonna reguleerimine on keeruline ja mitmetahuline protsess, mis nõuab pidevat jälgimist ja kohandamist vastavalt turu arengutele ja vajadustele. Oluline on leida tasakaal innovatsiooni ja tarbijakaitse ning finantsstabiilsuse tagamise vahel, et võimaldada virtuaalväeringutel realiseerida nende potentsiaal majanduses ja ühiskonnas, samal ajal vähendades nendega seotud riske ja probleeme.

Eelpoolkirjeldatust nähtub, et virtuaalväeringute valdkonna reguleerimiseks on kehtestatud mitmed määrused Euroopa Liidus, mis püüavad üksteist täiendada ning mis viitab sellele, et virtuaalväeringute valdkond on Euroopa Liidus päris tugevalt reguleeritud. Eestis on samuti tagatud siseriiklik määruste rakendamine rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusega ning on lugemisel krüptovaraturu seaduse eelnõu. Vaatamata sellele kui reguleeritud on virtuaalväeringute valdkond Euroopa Liidu tasemel ja Eestis ning sellele kui palju eeliseid on virtuaalväeringutel, siiski toob valdkond kaasa teatud riske ja probleeme. Tulenevalt sellest analüüsitakse töö järgmises peatükis virtuaalväeringute valdkonna probleemid.

1.3. Virtuaalväeringute valdkonna probleemid

Virtuaalväeringutega on seotud teatud riskid, kuna virtuaalväeringute üheks peamiseks omaduseks on nende anonüümsus. Virtuaalväeringud pakuvad kasutajatele kõrgemat anonüümsust või pseudoanonüümsust, kus tehingud ei ole tingimata seotud konkreetse isikuga ning see omadus teeb keeruliseks tehingute osapoolte jälgimist. Selle tõttu kasutatakse virtuaalväeringuid ka kuritegelikel eesmärkidel. Kurjategijad kasutavad virtuaalväeringuid mitmeti, hõlmates omavahelisi makseid ja kuritegude toimepanemist, sealhulgas (tumeveebis) narkootikumide, krediitkaardiandmete, lapsporno ja muude ebaseaduslike kaupade eest tasumist. (Rahapesu Andmepüroo, 2022)

Lisaks sellele kasutatakse virtuaalväeringuid rahapesuks, kus ebaseaduslikult saadud vara päritolu varjatakse, ning terrorismi rahastamiseks, massihävitusrelvade arendamiseks ja rahvusvahelistest sanktsioonidest mööda hiilimiseks (Rahapesu Andmepüroo, 2022). Euroopa Liidu 2022. aastal avaldatud riskihinnangu järgi peetakse virtuaalväeringutega seotud rahapesu haavatavuse taset väga oluliseks (European Commission, 2022, p. 272). Eestis viimase läbiviidud riskihinnangu kohaselt on riigi rahapesu ja terrorismi rahastamisega seotud ohud ja haavatavused keskmisel tasemel ja rahapesu ohutase 5-palli skaalal 2,40 (Rahandusministeerium, 2021). Rahapesu ja terrorismi rahastamise suurimad ohud Eestis on seotud virtuaalväeringute valdkonna ettevõtetega (Rahandusministeerium, 2021).

Rahapesu virtuaalväeringute kaudu toimib sarnaselt tavalisele rahapesule ning eristatakse kolm peamist rahapesu etappi (Ajdini, 2024, p. 139):

- ebaseaduslikke vahendite sisenemine finantsüsteemi. Seda teostatakse näiteks virtuaalväeringute börside või sularahaautomaatide kaudu;
- vahendite kandmine erinevatele kontodele eesmärgiga varjata tegelikku rahaallikat. Tihti selleks vahetatakse virtuaalväeringuid teise valuuta vastu või osaletakse mündipakkumistes.
- illegaalne raha integreeritakse majandusse nii öelda „puhtana“. Virtuaalväeringud muudetakse füüsiliseks rahaks sularahaautomaatide või detsentraliseeritud turvavahendajate kaudu.

2024 aasta suvel jõustuv MiCA määrus tugevdab kehtivad rahapesu vastased reeglid ning hõlmab endas nõuded virtuaalväeringute teenuse pakkujate suhtes rahapesu vastu võitlemiseks. Virtuaalväeringute teenuse pakkujad on kohustatud rakendama rahapesu vastast poliitikat, tuvastama kahtlaseid tehinguid ning teavitama nendest järelevalveasutust. (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024) Eesti krüptovaraturu seaduse eelnõu, millega tagatakse Euroopa Liidus vastu võetud määruste rakendamine, toob rohkem läbipaistvust Eesti riigis toimuvates tehingutes ning aitab rahapesu vastu võitlemisel riiklikul tasandil. Vaatamata eelpoolkirjeldatud õiguslikele lahendustele, on virtuaalväeringute ebaseaduslikke tehinguid raskem avastada võrreldes *fiat*-rahaga ning rahapesu probleem jääb endiselt aktuaalseks.

Virtuaalväeringud võimaldavad tehingute teostamist ilma geograafiliste piiranguteta üle maailma. Euroopa Liidus on virtuaalväeringute valdkond päris tugevalt reguleeritud, kuid riikides, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriigid, on valdkond reguleeritud teistmoodi või leebemalt, mis muudab rahvusvahelise rahapesu veelgi keerulisemaks tuvastada ja jälgida. Virtuaalväeringud on tõhus viis väärtuse ülekandmiseks üle jurisdiktsioonipiiride, võimaldades väärtuse vahetamist ilma vahendajata (Schmidt, 2022, p. 5).

Virtuaalväeringud võivad liikuda Euroopa Liitu kolmandast riigist või kõrge riskiga riigist ning kuna tehingu teostamine on võimalik ilma vahendajata, siis on võimalik, et antud tehingu sisu ei ole piisavalt kontrollitud või pole üldse kontrollitud, mis on järgmine virtuaalväeringute valdkonna õiguslik probleem. Antud probleemi suhtes on FATF (*Financial Action Task Force*) töötanud välja *Travel Rule* reeglit, mis on kirjeldatud rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse standardites. „Reisireegel“ nõuab, et tehingu algataja ja saaja andmed oleksid kättesaadavad õiguskaitseasutustele, rahapesu andmebüroodele ja finantsasutustele selleks, et avastada ja uurida kahtlaseid tehinguid ning nendest teatada. (The Financial Action Task Force, 2023)

Vaatamata sellele ei ole reisireegli rakendamine piisav. FATF-i uuringu kohaselt kaks kolmandikku küsitletavatest riikidest (25 riiki 38-st) ei ole veel võtnud vastu õigusakte reisireegli rakendamiseks (The Financial Action Task Force, 2023). Seda põhjustab jurisdiktsioonide ja virtuaalväeringute teenuse pakkujate ressursside, tehniliste teadmiste, suutlikkuse ja kiireloomulisuse puudumine. Lisaks kuna reisireegli rakendamine ei ole kogu maailmas ühtlustatud, on tulemuseks niinimetatud „päikesetõusu probleem“ (*sunrise issue*). Probleemi olemus seisneb selles, et kui ühes tehingus osalevatel VASP-idel (*virtual asset*

service providers) on erinevad kohustused reisireegli rakendamisel, näiteks üks osapool on kohustatud koguma ja edastama teavet kliendi kohta ning teine ei ole kohustatud seda tegema, siis ei saa olla reisireegel korrektselt rakendatud (The Financial Action Task Force, 2023). Tulenevalt sellest isegi siis, kui üks riik täidab enda kohustused ja rakendab reisireeglit, siis sõltuvalt teisele osapoolle kehtivatest kohustustest võib teine osapool seda mitte teha ning sellisel juhul jäävad ühe riigi poolt kliendi andmed kogumata. Selle tagajärjel ei ole virtuaalvääringutega seotud tehing piisavalt kontrollitud, millega kaasnevad töös eelpoolkirjeldatud riskid ja ohud.

Virtuaalvääringute liike on olemas palju, alates *Bitcoin*-i turule toomisest oli loodud rohkem kui 20 000 alternatiivset virtuaalvääringut, kuid paljud neist on maha jäetud (Oerth & Dowsett, 2023, p. 29). Virtuaalvääringutel on palju erinevaid vorme ja kasutusviise, ühel virtuaalvääringul võib olla ka mitu erinevaid omadusi või see võib olla keeruliselt ülesehitatud ning selle tõttu on nende klassifitseerimine keeruline. Sellest lähtuvalt tekib järgmine virtuaalvääringute valdkonna õiguslik probleem, mis seisneb selles, et virtuaalvääringuid on raske korrektselt liigitada ja klassifitseerida. Näiteks üks virtuaalvääringute liikidest NFT (*non-fungible token*) ehk mitteasendatav vara – andmeplokk, mis viitab digitaalse vara asukohale, omandiõigusele või omandile. NFT kauplemisel võib olla õiguslik määratlemine erinev, näiteks Eestis kohaldub NFT-le kui mittefinantsvara võõrandamistehingutele võlaõigusseadus. Ei saa ka välistada seda, et virtuaalvääringule kohaldatakse virtuaalvääringute regulatsiooni ning tuleb analüüsida tegevusloa olemasolu vajalikkust. (Finantsinspeksioon, 2022)

Teatud juhtudel võib NFT osutada väärtpaberina ning tulenevalt sellest kohaldub sellele väärtpaberituru seadus (Finantsinspeksioon, 2022). MiCA määruse reguleerimisalasse ei kuulu NFT-id, mis on ainulaadsed ega ole asendatavad muu krüptovaraga ehk need, mis kujutavad endast konkreetse eseme, näiteks kunstiteos, kollektsioonitoodet vms (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024). Seega ei ole NFT reguleeritud konkreetse seadusega või määrusega ning selle õiguslik tõlgendamine võib olla väga erinev, mis tekitab probleeme selle õiguslikul reguleerimisel. Lisaks eelpoolkirjeldatule on virtuaalvääringute valdkond kiiresti arenev ja muutuv ning sellest tulenevalt on võimalik uute tehnoloogiliste lahenduste ja varaliikide tekkimine. See omakorda teeb keeruliseks ka virtuaalvääringute õiguslikku reguleerimist. Kuigi Euroopa Liit püüab virtuaalvääringute liike ja kategooriad ühtlustada, võivad teiste riikide lähenemisviisid virtuaalvääringute klassifitseerimisel erineda ning

kokkuvõttes ei ole virtuaalväeringute klassifitseerimine kogu maailmas ühtlane, järelkult on ka õiguslik lähenemine erinev.

Minnes virtuaalväeringute maksuõiguslikke probleemide juurde, siis peamine virtuaalväeringute maksustamise probleem seisneb nende detsentraliseerituses ja anonüümsuses. Virtuaalväeringute tehingud saavad toimuda ilma vahendajateta ja asutuste kontrollideta ning tehingute puhul kasutatakse avalikke aadresse, mida on äärmiselt raske seostada üksikisikute või ettevõtetega (Baer, *et al.*, 2023, p. 20). See asjaolu lihtsustab maksudest kõrvalehoidumise võimalust. Lisaks virtuaalväeringute tehingud saavad toimuda üle riigipiire ning anonüümsuse tõttu ei anna tehingud teavet tehingute tegijate jurisdiktsiooni asukoha kohta, mis muudab antud maksuprobleemi osaks rahvusvahelisest koostööst ja koordineerimisest (Baer, *et al.*, 2023, p. 20).

Teise maksuõigusliku probleemina võib esile tuua maksu avastamise ja määramise probleemi. Virtuaalväeringud on oma olemuse tõttu väga volatiilsed varad ning nende hind oluliselt kõigub. Suur volatiilsus muudab keeruliseks virtuaalväeringu hindamise ning sellest tulenevalt on raske arvutada ka tulumaksu või käibemaksu. Virtuaalväeringu väärtuse kõikumise tõttu esineb raskusi arvestuse täpsuses ning erinevatel vahetusplatvormidel võib sama virtuaalväering olla ka erineva hinnaga. Virtuaalväeringute volatiilsus raskendab maksuhalduri jaoks tehingute ja kasumi täpse summa kindlaksmääramist maksustamise eesmärgil. (OECD, 2020, p. 41)

Viimase maksuõigusliku probleemina tuuakse töös välja inimeste teadlikkust virtuaalväeringute teel saadud tulu deklareerimisel ja arvestamisel. Uuringud ja statistika selle kohta kuivõrd teadlikud on virtuaalväeringute kasutajad virtuaalväeringute maksustamisel ja deklareerimisel puuduvad. Võttes arvesse seda, et virtuaalväeringute valdkond on päris keeruline ning tekitab mitmeid väljakutseid selle õiguslikul reguleerimisel, eeldab töö autor antud probleemi olemasolu. Kuigi rahvusvahelisel tasandil on OECD poolt välja töötatud automaatse maksualase teabevahetuse standart - virtuaalväeringute aruandlusraamistik ja riiklikul tasandil on Maksu- ja Tolliameti poolt koostatud virtuaalväeringute maksustamise ja deklareerimise juhendid, on ikkagi võimalik, et virtuaalväeringute kasutajad ei ole piisavalt teadlikud virtuaalväeringute maksustamisest.

Virtuaalväeringutega seonduvad väljakutsed ja riskid vajavad põhjalikku läbimõtlemist ja lahenduste leidmist. Üks peamisi väljakutseid on seotud virtuaalväeringute anonüümsusega, mis võimaldab nende kasutamist kuritegelikel eesmärkidel, nagu rahapesu ja terrorismi

rahastamine. Virtuaalvääringute pseudonüümsus ja tehingute keerukas jälgitavus muudavad kurjategijate tegevuse avastamise ja tõkestamise traditsiooniliste meetoditega keeruliseks.

Lisaks rahapesule puudutab virtuaalvääringutega seonduvaid probleeme ka maksustamine. Virtuaalvääringute volatiilsus ja anonüümsus muudavad nende kasutamise maksudest kõrvalehoidumise lihtsaks. Samuti on keeruline kindlaks määrata virtuaalvääringute väärtust ja seega ka nende maksustamise alust. Lisaks on kasutajate teadlikkus virtuaalvääringutega seotud maksukohustuste deklareerimisel sageli piiratud.

Üks tähtsamaid väljakutseid virtuaalvääringute õiguslikul reguleerimisel on nende mitmekesisus ja kiire areng. Virtuaalvääringutel on palju erinevaid vorme ja funktsioone ning uued tehnoloogilised lahendused võivad muuta nende kasutust ja omadusi veelgi keerulisemaks. Lisaks võivad erinevad riigid ja piirkonnad omada erinevaid lähenemisviise virtuaalvääringute reguleerimisel, mis võib põhjustada õiguslikku ebakindlust ja takistada rahvusvahelist koostööd.

Tulenevalt eelpoolkirjeldatust võib järeldada, et virtuaalvääringute reguleerimisel esinevad mitmed probleemid nagu ka nende maksuõiguslikul reguleerimisel. Euroopa Liidu ja siseriiklikul tasandil on koostatud mitmed juhised ja reeglid nende probleemide lahendamiseks. Mitmed määrused ja direktiivid on vastu võetud selleks, et reguleerida virtuaalvääringute valdkonda ning seadusandlus püüab valdkonna kiire arengu järgi jõuda. Töö järgmises peatükis uuritakse olemasoleva ja peagi jõustuva seadusandluse tõhusust ja piisavust virtuaalvääringute valdkonna reguleerimiseks ja eelpoolkirjeldatud probleemide lahendamiseks.

2. EMPIIRILINE UURING

2.1. Uuringu meetodika, valim ja protsess

Lõputöö teine peatükk annab ülevaate empiirilisest uuringust. Antud peatükis kirjeldatakse lähemalt uuringu meetodikat, uurimisstrateegiat, andmeanalüüsimeetodit ja valimit. Samuti esitatakse analüüsi tulemused, järeldused ja soovitusi probleemide lahendamiseks. Uuringu teostamisel võeti arvesse lõputöös püstitatud uurimisprobleemi, eesmärki ja uurimisülesandeid.

Lõputöö uurimismeetod on kvalitatiivne empiiriline uuring, mis aitab jõuda lõputöö eesmärgini ning mille abil uurija selgitab välja vastused enda töö uurimisküsimustele ja proovib leida lahendused uurimisprobleemile. Kvalitatiivse meetodi abil saab tohutut hulka tarkust nendelt inimestelt, kes selles uuringus osalevad (Francisco, *et al.*, 2001, p. 21).

Kuna lõputöö eesmärgiks on välja selgitada virtuaalvääringute regulatsiooni piisavus Euroopa Liidus ja Eestis, siis valitud uurimismeetod sobib selleks kõige paremini. „Kvalitatiivne uuring on üldiselt asjakohane, kui teie peamine eesmärk on uurida, kirjeldada või selgitada” (Leavy, 2017, p. 9). Kvalitatiivse uuringu puudus on see, et küllastuskriteeriumi on raske määrata ning uurija peab kindlaks määrama küllastumise piiri ja järeldama, kas kogutud andmed on piisavad (Kyc, 2022, p. 36).

Lõputöö andmekogumismeetodina kasutatakse poolstruktureeritud intervjuud, kuna see annab põhjalikuma ning mitmekesisema ülevaate teemast ja tugineb ekspertide arvamustel ja kogemustel. Intervjuu on tõhus meetod vastajate vaadete, emotsioonide, hoiakute või asjaolude uurimiseks, mis mõjutavad nende otsuseid (Kyc, 2022, p. 35). Poolstruktureeritud intervjuud ühendavad endas nii planeeritud struktureeritud intervjuude omadusi kui ka struktureerimata intervjuudele omase vabaduse (Kyc, 2022, p. 37).

Seega võimaldab poolstruktureeritud intervjuu vorm saada vastused uurija juba ettevalmistatud küsimustele ja ka anda küsitletavale vabaduse rääkida. Poolstruktureeritud intervjuudel on ka puuduseid, näiteks sellist liiki intervjuude puhul on oht, et võib tekkida kõrvalekaldeid konkreetsest teemast, mis pikedab intervjuu kestust ja vajadust kodeerida suurema hulka andmeid (Kyc, 2022, p. 38).

Uuringu valimiks on mittetõenäosuslik sihipärane valim, mille raames küsitletakse lõputöö teema valdkonna spetsialiste ja eksperte. Mittetõenäosuslik sihipärane valim, mis on tehtud

teaberikaste juhtumite hulgast, annab teemast põhjalikku mõistmist (Patton, 2002, p. 273). Intervjueeritakse nii erasektori eksperte kui ka Maksu- ja Tolliameti ametnikke. Antud valimi liik võimaldab küsitleda teatud isikuid, kes omavad uuritavas valdkonnas teadmisi ja kogemusi ning see on tõhusam viis lõputöö eesmärgini jõuda.

Andmeanalüüsimeetodina rakendatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi lähtuvalt valitud uurimismeetodist ja andmekogumismeetodist, kuna sisuanalüüs võimaldab luua kogutud andmetest konkreetse ja tervikliku pildi. Kvalitatiivse sisuanalüüsi raames analüüsitakse mitte ainult teksti sisu, vaid ka kogu konteksti (Leavy, 2017, p. 146).

Intervjuu küsimused olid ette valmistatud eraldi Maksu- ja Tolliameti ametnike ja erasektori intervjueeritavate jaoks. See oli tehtud põhjusel, et Maksu- ja Tolliameti ametnikud ei pruugi osata vastust anda spetsiifilistele küsimustele, millele oskavad vastata erasektori esindajad ning vastupidi. Maksu- ja Tolliameti ametnike jaoks küsimused sisaldasid rohkem maksuõiguslikku poolt ja maksundusega seotud küsimusi ning erasektori intervjueeritavate jaoks rohkem üldist õiguslikku poolt (vt lisa 2 ja lisa 3).

Maksu- ja Tolliameti intervjueeritavatele oli esitatud 12 küsimust ja erasektori esindajatele 16 küsimust (vt lisa 2 ja lisa 3). Intervjuu käigus oli võimalik lisaks küsimustele põhjalike vastuste saamisele, saada teada ekspertide hinnanguid, seisukohti, kogemusi, küsida lisainformatsiooni ning lisaks oli võimalik teemasse sügavuti süüvida.

Intervjueeriti valdkonna eksperte, kellest viis töötab Maksu- ja Tolliametis ning kolm erasektoris. Algselt oli planeeritud intervjueerida võrdselt viis ametnikku Maksu- ja Tolliametist ning viis erasektori esindajat, kuid kahe isikuga erasektorist ei õnnestunud intervjuu osas kokku leppida ning kokku oli intervjueeritud kaheksa isikut. Intervjueeritavatele tagati anonüümsus, kuid nende vastused lisati analüüsi tulemustesse. Intervjuus otsiti vastust töö probleemile: millised on peamised virtuaalväeringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus? Samuti püüti jõuda töö eesmärgini ning välja selgitada virtuaalväeringute regulatsiooni piisavus Euroopa Liidus ja Eestis.

Intervjuud toimusid ajavahemikul 11.04.2024–19.04.2024, keskmine intervjuu kestus oli 45 minutit (vt tabel 1 järgmisel lehel). Intervjuud viidi läbi Microsoft Teams keskkonnas ning neid salvestati samas keskkonnas, lisaks tehti helisalvestused mobiiltelefonile. Video- ja helisalvestused kustutati peale transkribeerimist.

Tabel 1. Ekspertintervjuude toimumise ajad ja kestus (autori koostatud)

Intervjueeritav	Avalik/erasektor	Kuupäev	Kestus
Intervjueeritav 1	Avalik sektor	11.04.2024	30 minutit
Intervjueeritav 2	Avalik sektor	11.04.2024	30 minutit
Intervjueeritav 3	Avalik sektor	15.04.2024	45 minutit
Intervjueeritav 4	Erasektor	16.04.2024	50 minutit
Intervjueeritav 5	Erasektor	17.04.2024	75 minutit
Intervjueeritav 6	Erasektor	17.04.2024	60 minutit
Intervjueeritav 7	Avalik sektor	17.04.2024	45 minutit
Intervjueeritav 8	Avalik sektor	19.04.2024	30 minutit

Intervjuudele teostati transkriptsioon ja sisuanalüüs, kasutades intervjuu küsimustest tulenevaid kategooriaid. Kategooriatesse moodustati koodid ning koostati koodipuu selleks, et teada saada, millisel määral vastused korduvad või on sarnased (vt lisa 1, tabel 2). Peale koodipuu koostamist analüüsiti intervjueeritavate vastused ning järgnevas peatükis on esitatud intervjuude analüüs.

2.2. Intervjuude analüüs

Intervjuud analüüsitakse kategooriate ja koodide kaupa, tuues välja vaid olulisemad koodid ning lisatakse juurde intervjueeritavate tsitaate. Intervjuude kodeerimisel ja analüüsimisel tuli välja kaksteist kategooriat (vt lisa 1, tabel 2).

Esimene kategooria kirjeldab virtuaalväeringute valdkonna **õiguslikke probleeme** ning sisaldab kolm koodi (vt lisa 1, tabel 2). Enamus vastajaid tõid välja peamise õigusliku probleemina selle, et virtuaalväeringute regulatsioon ei jõua valdkonna kiirele arengule järgi (kood 1). Uute toodete leiutamine ja kasutusele võtmine toimub kiiremini, kui valdkonna reguleerimine. Teiseks probleemiks toodi peamiselt välja see, et virtuaalväeringute valdkond võib varsti osutada ülereguleeritud valdkonnaks (kood 2), mis muudab turu Eestis vähem atraktiivsemaks ettevõtjate jaoks. Kolmandaks probleemiks toodi välja virtuaalväeringute valdkonna nii öelda „isereguleerimist“ ehk virtuaalväeringute valdkond on suurel määral isereguleeritav (kood 3), kuna inimfaktor on minimaliseeritud ja selle reguleerimine toimub koodi põhjal.

Teine kategooria on **maksuõiguslikud probleemid** (vt lisa 1, tabel 2), millest moodustus üks kood. Selles kategoorias rääkisid Maksu- ja Tolliameti ametnikud ja erasektori eksperdid sellest, millised maksuõiguslikud probleemid esinevad virtuaalväeringute valdkonna reguleerimisel. Peamiseks maksuõiguslikuks probleemiks tõid peaaegu kõik intervjueeritavad välja seda, et tulenevalt tulumaksuseadusest ei saa eraisikud virtuaalväeringute tehingutest maha arvata kahjumlikke tehinguid (kood 1). Tulenevalt sellest tekib ebavõrdne olukord investorite hulgas, kellest juriidilised isikud saavad kahjumlikke tehinguid maha arvata ning eraisikud mitte.

„...samal põhjusel ei saa maha arvata virtuaalväeringutest saadud kahju, mis seab mõned isikuid oluliselt ebavõrdsemasse olukorda, kui neid investoreid, kes siis kauplevad näiteks väärtpaberite või muude finantsvaradega, kus saab tulust kahju maha arvata“ (Intervjueeritav 1).

Kolmas kategooria on **virtuaalväeringute valdkonna muud probleemid**, mis sisaldab kuus koodi (vt lisa 1, tabel 2). Sellesse kategooriasse olid paigutatud kõik ülejäänud intervjueeritavate poolt mainitud probleemid, mida ei saa nimetada õiguslikeks või maksuõiguslikeks probleemideks. Kõige rohkem vastasid intervjueeritavad, et peamisteks probleemideks on virtuaalväeringute määratlemine (kood 1), klassifitseerimine (kood 2) ja valdkonna kiire areng (kood 3). Kokkuvõtlikult on virtuaalväeringute liike palju, nendel on erinevad omadused, mõne virtuaalväeringu puhul võib olla mitu omadust.

„Kuna valdkond areneb kiiresti, siis virtuaalväeringute puhul võib iga uuendus näiteks võtta ära või lisada tunnuse sellele tehnoloogiale“ (Intervjueeritav 4).

Veel nimetati valdkonna probleemideks tehingute rohkust (kood 4) ja hindamise keerukust (kood 5). Ühel ettevõtjal võib olla päevas mitusada tehingut, millest mõned tuleb ümber arvutada näiteks ühest virtuaalväeringust teise ning seejärel eurodesse. Maksu- ja Tolliameti ametnikest vastajad tõid välja probleemina isikute puuduliku teadlikkuse virtuaalväeringute maksustamisest ja deklareerimisest (kood 6). Näiteks vahetustehingute ja kaevandamisplatvormide puhul võib eraisikul teatud hetkel kaasneda käibemaksukohustus lisaks tulumaksukohustusele, millest isik ei pruugi teada.

Neljas kategooria on **virtuaalväeringute defineerimine** (vt lisa 1, tabel 2), mis sisaldab kaks koodi. Selles kategoorias püüdsid intervjueeritavad anda virtuaalväeringutele definitsiooni või soovitusi selle kohta, millisest virtuaalväeringute definitsioonist võiks lähtuda. Kõige populaarsem vastus oli, et virtuaalväeringu definitsioon sõltub väeringu

omadustest (kood 1). Enamus vastajatest nimetas virtuaalväaringuid ikkagi üldiselt digitaalseks varaks (kood 2).

„Virtuaalväaring on digitaalne vara, mida saab kasutada vahetusvahendina, maksevahendina, väärtuse hoidjana ja seda saab edastada digitaalsel viisil“ (Intervjueeritav 2).

Viies kategooria käsitleb **virtuaalväaringute anonüümsust** ning sisaldab kolm koodi (vt lisa 1, tabel 2). Selles kategoorias rääkisid intervjueeritavad virtuaalväaringute anonüümsusega seotud probleemidest. Intervjueeritavad olid virtuaalväaringute anonüümsusega seotud probleemi suhtes veidi eriarvamustel, enamus kinnitas seda, et virtuaalväaringute puhul ei saa näiteks otseselt krüptovara rahakotti seostada konkreetse isikuga (kood 1), kuid virtuaalväaringud ei ole ikkagi lõpuni anonüümsed (kood 2). Maksu- ja Tolliameti ametnikud olid pigem nõus sellega, et virtuaalväaringute anonüümsus soodustab maksudest kõrvalehoidumist (kood 3).

Kuues kategooria on **virtuaalväaringud ja rahapesu** (vt lisa 1, tabel 2) ning sisaldab kolm koodi. Küsimused, mis olid selle kategooriaga seotud, olid esitatud ainult erasektori esindajatele, kellel on rohkem kokkupuudet rahapesu ilmnemisega virtuaalväaringute valdkonnas kui Maksu- ja Tolliameti ametnikel. Antud kategoorias avaldasid intervjueeritavad enda seisukohti rahapesu probleemi suhtes. Selles kategoorias olid peaaegu kõik vastajad üksmeelel selle kohta, et virtuaalväaringud ei ole peamine instrument, millega rahapesu tehakse (kood 1) ning see ei ole niivõrd aktuaalne kui oli kunagi varem. Rahapesu esineb intervjueeritavate arvamusel pigem panganduses (kood 2) ja sularaha on peamine instrument, millega rahapesu tehakse (kood 3).

„Rahapesu on pigem panganduses. Krüptoväaring ei ole peamine tööriist, mille abil raha pestakse, vaid ta sobitub sellesse komplekti nagu üks väikene osa“ (Intervjueeritav 4).

Seitsmes kategooria on **virtuaalväaringud ja reisireegel** (vt lisa 1, tabel 2) ja sisaldab kaks koodi. Selles kategoorias uuriti intervjueeritavate seisukohti virtuaalväaringute reisireegli probleemi suhtes. Reisireegli probleemi kohta küsitleti ainult erasektori eksperte, kuna Maksu- ja Tolliameti ametnikud ei puutu antud probleemiga kokku. Enamus vastajatest arvab, et reisireegel ei ole suur probleem (kood 1) ning *Travel Rule* seab liiga suured ja isegi ebamõistlikud kohustused virtuaalväaringute teenusepakkujatele ja ettevõtjatele (kood 2). Näiteks intervjueeritava 4 seisukoht reisireegli suhtes on järgmine: *„...seal on ülisuured kohustused teenusepakkujale ja ettevõtjatele ja see väärtus, mis sealt tuleb ei ole kindlasti*

seda väärt.“ Ka intervjueeritava 5 seisukoht on sarnane eelnevale: „*Travel Rule virtuaalväeringute maailmas on täiesti mõttetu, absoluutselt mõttetu regulatsioon sellisel kujul koguda andmeid, millel ei ole mitte mingit väärtust*“.

Kaheksas kategooria on **virtuaalväeringud ja maksudest kõrvalehoidumine** (vt lisa 1, tabel 2), milles on kaks koodi. Selles kategoorias avaldasid intervjueeritavad oma seisukohti selle kohta, kas virtuaalväeringutega seotud anonüümsus soodustab maksudest kõrvalehoidumise. Enamus vastajatest olid nõus sellega, et anonüümsus soodustab maksudest kõrvalehoidumise (kood 1). Mõned Maksu- ja Tolliameti ametnikud rääkisid ka sellest, et maksudest kõrvalehoidumine toimub kas isikute teadmatuses või tahtlikult (kood 2).

Üheksas kategooria on **virtuaalväeringu teenusepakkujate ja eraisikute teadlikkus virtuaalväeringute maksustamisel ja deklareerimisel** (vt lisa 1, tabel 2), milles on kolm koodi. Antud kategooriaga seotud küsimused olid esitatud ainult Maksu- ja Tolliameti ametnikele. Ametnikud olid erinevatel arvamustel, kuid enamus tõi välja selle, et virtuaalväeringute teenusepakkujad ja eraisikud on piisavalt teadlikud virtuaalväeringute maksustamisest ja deklareerimisest (kood 1), kuid selleks on ka arenguruumi (kood 2). Lisaks mainiti seda, et mõnel juhul toimub isegi valeandmete esitamine (kood 3).

„...esineb siis tegelikult ka selliseid olukordi, kus isikute puhul toimub teadlik valeandmete esitamine“ (Intervjueeritav 2).

Kümnes kategooria on **virtuaalväeringute regulatsioon** (vt lisa 1, tabel 2) ning sisaldab viis koodi. Selles kategoorias avaldasid intervjueeritavad enda seisukohti virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni kohta. Maksu- ja Tolliameti ametnikud olid üksmeelel selle kohta, et Eestis ei ole küll spetsiaalseid eriseadusi või regulatsioone seoses virtuaalväeringute maksustamisega (kood 1). Paljud intervjueeritavad olid arvamusel, et Eesti liigub virtuaalväeringute reguleerimisel õiges suunas (kood 2), kuid praegu ei paku regulatsioon täislahendust (kood 3). Arvatakse ka, et peagi jõustuv MiCA regulatsioon toob valdkonna sisse selgust juurde (kood 4). Maksu- ja Tolliameti ametnikud rõhutasid ka seda, et maksuõiguslikule reguleerimisele aitab kaasa ka DAC8 direktiiv ja CARF (kood 5).

Üheteistkümnes kategooria on **rahvusvaheline koostöö** virtuaalväeringute reguleerimisel (vt lisa 1, tabel 2) ja sisaldab kaks koodi. Selles kategoorias anti hinnanguid rahvusvahelisele koostööle ja selle tasemele. Tulenevalt intervjueeritavate vastustest arvatakse üldiselt, et Eestis on virtuaalväeringute osas rahvusvaheline koostöö heal tasemel (kood 1), kuid päris

tihti mainiti ka seda, et on veel arenguruumi (kood 2). Maksu- ja Tolliameti ametnikud rõhutasid seda, et asutuses toimuvad regulaarselt erinevad töögrupid, osaletakse kohtumistel, kus jagatakse omavahel praktikaid virtuaalvääringute tehingute analüüsimise ja maksustamise osas.

Kaheteistkümnes kategooria sisaldas **ettepanekuid probleemide lahendamiseks** virtuaalvääringute valdkonna reguleerimisel (vt lisa 1, tabel 2) ning sisaldab kaheksa koodi. Selles kategoorias avaldasid Maksu- ja Tolliameti ametnikud ning erasektori eksperdid arvamusi selle kohta, kuidas saaks virtuaalvääringute valdkonna probleeme lahendada. Kõige populaarsem intervjueeritavate vastus oli anonüümsuse kaotamine (kood 1), mis võiks lahendada palju probleeme. Maksu- ja Tolliameti ametnike ettepanek peamise maksuõigusliku probleemi lahendamisele oli maksuseaduse vastuvõtmine (kood 2) selleks, et võimaldada eraisikutel virtuaalvääringute tehingutest maha arvata kahjum. Samuti populaarseteks vastusteks olid järelevalve tõhustamine (kood 3), rohkem koostööd (kood 4), konsulteerimist (kood 5) ja infovahetust (kood 6). Paljud vastajad tõid välja selle, et virtuaalvääringute maksustamine peaks olema lihtne ja selge (kood 7) ning virtuaalvääringute valdkonna reguleerimine rohkem automatiseeritud (kood 8).

Intervjuude analüüsisist selgus, et virtuaalvääringute valdkond seisab silmitsi mitmete probleemidega. Peamine maksuõiguslik probleem kerkib esile eraisikute võimes maha arvata kahjumit virtuaalvääringute tehingutest ning see on piiratud võrreldes juriidiliste isikutega. See loob ebavõrdse olukorra investeerimises ning seab eraisikud ebasoodsamasse olukorda. Õiguslike probleemide hulgas on virtuaalvääringute regulatsiooni aeglus valdkonna kiire arengu suhtes. Vastajad märgivad, et uute toodete ja tehnoloogiate turule toomine toimub sageli kiiremini kui nende reguleerimine ning valdkond on suurel määral isereguleeritav, samas aga on oht, et valdkond võib olla ülereguleeritud.

Virtuaalvääringute määratlemine ja klassifitseerimine kerkivad esile kui olulised teemad, kuna virtuaalvääringute liike ja omadusi on palju ning need võivad kiiresti muutuda. See võib tekitada segadust nii regulatsiooni koostajate kui ka kasutajate seas ning keerulisust tehingute hindamisel ja deklareerimisel. Anonüümsuse küsimus intervjueeritavate hinnangul soodustab maksudest kõrvalehoidumise. Rahapesu probleemi osas on vastajad üldiselt veendumusel, et virtuaalvääringud pole selle peamine instrument, kuigi risk ei ole täielikult välistatud.

Reguleerivate meetmete ja maksuseaduste väljatöötamine ning nende täiustamine on määrava tähtsusega, et tagada virtuaalväeringute valdkonna turvalisus ja stabiilsus. Koostöö nii riikidevaheliselt kui ka erasektori ja ametiasutuste vahel on oluline sammu sujuva reguleerimise suunas. Ettepanekud probleemide lahendamiseks hõlmavad mitmekülgeid lähenemisviise, alates anonüümsuse kaotamisest ja järelevalve tugevdamisest kuni maksudest kõrvalehoidumise vähendamiseni ning parema teadlikkuse ja hariduse edendamiseni nii teenusepakkujate kui ka kasutajate seas.

Tulenevalt intervjuude analüüsist esitatakse järgmises peatükis järeldused selle kohta, millised on peamised virtuaalväeringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus. Lisaks tehakse järeldused ka selle kohta kuidas Euroopa Liidu ja Eesti regulatsioon suudab lahendada virtuaalväeringute valdkonna probleemid. Samuti tehakse soovitusi valdkonna probleemide lahendamiseks.

2.3. Järeldused ja soovitused

Selles peatükis sünteesitakse teooriat ja uuringu tulemusi ning tehakse järeldused ja soovitused virtuaalväeringute valdkonna probleemide lahendamiseks. Töö esimene uurimisülesanne oli: analüüsida virtuaalväeringute teoreetilisi lähtekohti. Teooria osas analüüsiti virtuaalväeringute teoreetilisi lähtekohti selgitades välja virtuaalväeringute mõistet ja liiki. Teooria kohaselt võib virtuaalväeringut defineerida väga erinevalt, lähtudes teadusartiklitest, Euroopa Keskpannga või rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest (vt käesolev töö lk 11). Antud töös aga peetakse olulisemaks MiCA regulatsioonist tulenevat definitsiooni, mis kõlab järgmiselt: virtuaalväering ehk krüptovara „on väärtuse või õiguse digitaalne esitus, mida on võimalik üle kanda ja salvestada elektrooniliselt, kasutades hajusraamatu tehnoloogiat või muud sarnast tehnoloogiat“ (Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024). Uuringust selgus, et peamiselt nimetavad Maksu- ja Tolliameti ametnikud ning erasektori eksperdid virtuaalväeringut „digitaalseks varaks“ ning on seisukohal, et definitsioon sõltub suuresti virtuaalväeringu omadustest.

Virtuaalväeringute liikide kohta oli teorias välja toodud, et liigitada on neid võimalik ka väga erinevatel viisidel. Liigitamisel võib samamoodi lähtuda teadusartiklitest, Euroopa Keskpannga, MiCA regulatsiooni või finantsinspektsiooni ettepanekutest liigitamise osas. Euroopa Liidu tasandil ja Eestis on olulisem samuti nagu ka definitsiooni puhul, MiCA regulatsiooni kohaselt virtuaalväeringute liigitamine. MiCA jagab virtuaalväeringuid kolme

liiki: varapõhised *token*-id, e-raha *token*-id ja muud *token*-id, mis ei ole e-raha *token*-id ja varapõhised *token*-id (vt käesolev töö lk 13).

Töö teine uurimisülesanne oli: analüüsida virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni Euroopa Liidus ja Eestis. Teooria osas olid välja toodud peamised Euroopa Liidu määrused ja direktiivid nagu näiteks 5AMLD, MiCA, DORA, TFR, DAC8 (vt käesolev töö lk 15–17). Eesti regulatsioonist toodi välja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning krüptovaraturu seaduse eelnõu, mis ei ole veel vastu võetud (vt käesolev töö lk 17). Analüüsist selgus, et virtuaalväeringute maksustamisel lähtutakse tulumaksuseadusest, käibemaksuseadusest ja ka OECD poolt koostatud krüptovara aruandluse raamistiku ja ühise aruandluse standarditest CARF.

Töö kolmas uurimisülesanne oli: kaardistada virtuaalväeringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus. Teooria kohaselt (vt käesolev töö lk 20–22) olid virtuaalväeringute õiguslikeks probleemideks rahapesu, *Travel Rule* ehk reisireegli probleem ning virtuaalväeringute liigitamine ja klassifitseerimine. Maksuõiguslike probleemidena toodi välja virtuaalväeringute anonüümsuse kui maksudest kõrvalehoidumise soodustava faktorina, maksu avastamise ja määramise probleemi ja virtuaalväeringu teenusepakkujate ning eraisikute teadlikkust virtuaalväeringute maksustamisel ja deklareerimisel (vt käesolev töö lk 23–24).

Töö neljas uurimisülesanne oli: analüüsida ekspertide hinnanguid, arvamusi ja seisukohti virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni ja probleemide suhtes Eestis ja Euroopa Liidus ja viies uurimisülesanne oli: sünteesida teooriat ja uuringu tulemusi ning teha järeldusi ja soovitusi virtuaalväeringute valdkonna probleemide lahendamiseks. Nende uurimisülesannete täitmiseks oli läbi viidud kvalitatiivne uuring, kus teostati poolstruktureeritud intervjuud Maksu- ja Tolliameti ametnikega ning erasektori ekspertidega.

Intervjuude analüüsist selgus, et peamise virtuaalväeringute õigusliku probleemina tuuakse välja asjaolu, et virtuaalväeringute regulatsioon ei jõua valdkonna kiire arengu järgi. Muudeks probleemideks nimetati valdkonna ülereguleeritavuse ohtu ja seda, et valdkond on suurel määral isereguleeritav. Maksuõigusliku probleemina toodi välja ühe olulise probleemi, mis seisneb selles, et eraisikud ei saa virtuaalväeringute tehingutest maha arvata kahjumi tulenevalt tulumaksuseadusest ning antud asjaolu tõttu on investorid ebavõrdses olukorras. Virtuaalväeringute valdkonna muudeks probleemideks nimetati

virtuaalvääringute määratlemist ja klassifitseerimist ning valdkonna kiire arengu. Tulemused ühtisid teoreetiliste seisukohtadega (vt käesolev töö lk 20–24).

Intervjuude analüüsist selgus ka see, et virtuaalvääringu anonüümsuse puhul ei ole lihtne teha seostamist konkreetse isikuga, kuid virtuaalvääringud üldiselt ei ole lõpuni anonüümsed ning tehingute ajalugu on võimalik jälgida. Samuti peetakse anonüümsust soodustavaks faktoriks maksudest kõrvalehoidumisel. Toodi välja ka seda, et maksudest kõrvalehoidumine toimub kas isikute teadmatusel või tahtlikult. Tulemused samuti ühtisid teoreetiliste seisukohtadega (vt käesolev töö lk 23–24).

Intervjuude analüüsi tulemustest selgus, et rahapesu ei ole niivõrd aktuaalne probleem virtuaalvääringute valdkonnas ning virtuaalvääringud ei ole peamine instrument selle teostamisel. Pigem toodi välja, et rahapesu esineb rohkem kas panganduses või sularaha kasutamisel. *Travel Rule* ehk reisireegli probleemi ei peeta samamoodi valdkonna suureks probleemiks ja pigem seab antud reegel ülisuured ja ebamõistlikud kohustused virtuaalvääringute teenusepakkujatele. Intervjuueeritavad olid üksmeelel, et reisireegel nõuab selliste andmete kogumist, mis ei oma väärtust. Tulemused ei ühtinud teoreetiliste seisukohtadega (vt käesolev töö lk 20–22).

Maksu- ja Tolliameti ametnike vastustest selgus, et virtuaalvääringute teenusepakkujad ja eraisikud, kes kasutavad virtuaalvääringuid on pigem teadlikud sellest, kuidas virtuaalvääringute maksustamine ja deklareerimine käib. Esineb olukordi, kus maksukohustuslased esitavad Maksu- ja Tolliametile valeandmeid. Üldiselt on ametnikud seisukohal, et virtuaalvääringu teenusepakkujate ja eraisikute teadlikkuses virtuaalvääringute maksustamise ja deklareerimise suhtes on arenguruumi.

Virtuaalvääringute regulatsiooni kohta selgus, et Eestis puuduvad eriseadused või regulatsioonid seoses virtuaalvääringute maksustamisega ning regulatsioon ei paku praegu täislahendust virtuaalvääringute reguleerimisel. Samas mainiti seda, et Eesti liigub virtuaalvääringute õiguslikul reguleerimisel õiges suunas. Intervjuueritavad on seisukohal, et peagi jõustuv MiCA määrus täiendab olemasolevat regulatsiooni ning toob valdkonna sisse selgust juurde, virtuaalvääringute maksuõiguslikul reguleerimisel lähtutakse DAC8 direktiivist ja CARF standarditest. Rahvusvahelist koostööd peetakse piisavalt heaks, kuid ka selles on arenguruumi.

Intervjuude analüüsist selgusid ka ekspertide soovitusel. Ekspertid rõhutasid seda, et virtuaalvääringute valdkonnas võiks ära kaotada anonüümsuse, mis aitab lahendada mitmed

probleemid. Peamise maksuõigusliku probleemi lahendamiseks võiksid olla tehtud muudatused Eesti seadusandlusesse. Näiteks vastu võetud maksuseadus, millest tulenevalt saaks võimaldada eraisikutel virtuaalväeringute tehingutest maha arvata kahjumit.

Selgus, et Eestis võiks olla tõhusam järelevalve virtuaalväeringute valdkonna reguleerimisel, rohkem koostööd asutuste vahel, rohkem isikute ja ettevõtjate konsulteerimist ning infovahetust asutustega ja teiste riikidega. Mitmed soovitud seisnesid selles, et virtuaalväeringute maksustamine peab olema lihtne ja selge ning virtuaalväeringute valdkonna reguleerimine rohkem automatiseeritud.

Uuringu tulemustest järeldati, et mitte kõik teoorias kaardistatud virtuaalväeringute valdkonna probleemid (vt käesolev töö lk 20–24) ühtivad ekspertide vastustest välja selgitatud probleemidega. Ekspertid on avaldanud teoorias nimetatud probleemide suhtes omapoolseid seisukohti ja hinnanguid ning on nimetanud ka neid probleeme, mida ei käsitletud töö teooria osa. Järeldati, et teoorias nimetatud rahapesu ja *Travel Rule* ehk reisireegli probleem ei ole niivõrd aktuaalsed virtuaalväeringute valdkonnas. Nagu oli töös eelpoolkirjeldatud, esineb rahapesu pigem panganduses või sularaha kasutamisel. Reisireegli rakendamisel kogutakse andmeid, mis ei oma niivõrd suurt väärtust ning see sätestab teenusepakujatele liiga suured nõuded.

Analüüsist järeldati, et peamisteks virtuaalväeringute valdkonna probleemideks on: virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni ajakohasus; virtuaalväeringute valdkonna ülereguleeritavuse oht; virtuaalväeringute valdkonna isereguleeritavus. Samuti see, et eraisikud ei saa virtuaalväeringute tehingutest maha arvata kahjumit tulenevalt tulumaksuseadusest ning selle tõttu on investorid ebavõrdses olukorras.

Analüüsist järeldati ka seda, et teooria osas kaardistatud maksuõiguslikud probleemid nagu virtuaalväeringute anonüümsus, kui maksudest kõrvalehoidumise soodustav faktor ja virtuaalväeringute teenusepakujate ning eraisikute teadlikkus virtuaalväeringute maksustamisel ja deklareerimisel, kvalifitseerub pigem muude valdkonna probleemide alla. Muude probleemide alla saab kvalifitseerida ka virtuaalväeringute määratlemise ja klassifitseerimise, valdkonna kiire arengu, tehingute rohkuse ja hindamise keerukust. Järeldati, et teoorias välja toodud (vt käesolev töö lk 23) maksu avastamise ja määramise probleem, ei ole aktuaalne.

Uuringu tulemuste analüüsist järeldati, et puuduvad virtuaalväeringute eriseadused maksustamisel või puudub lahendus peamise maksuõigusliku probleemi suhtes. Praegu ei

paku regulatsioon täislahendust virtuaalvääringute reguleerimisel, kuid Eesti liigub õiges suunas. MiCA määrus, DAC8 direktiiv ja OECD poolt koostatud CARF standardid aitavad suurel määral virtuaalvääringute valdkonna reguleerimisel. Sellest tulenevalt järeltati, et Euroopa Liidu ja Eesti regulatsioon ei suuda praegu lahendada kõiki virtuaalvääringute valdkonnas esile kerkivaid probleeme täies mahus ning ei paku terviklikku lahendust probleemidele. Vaatamata sellele on tehtud mitmeid olulisi samme valdkonna reguleerimisel Euroopa Liidus ja Eestis ning liigutakse õiges suunas.

Eelpoolkirjeldatust tuleb välja, et virtuaalvääringud on kiiresti arenev ja suurel määral isereguleeritav valdkond, mille puhul inimfaktor ei ole niivõrd suur nagu teiste valdkondade puhul. Lisaks sellele ei jõua regulatsioon arengule järgi ning selle reguleerimisel võib esile kerkida oht antud valdkonda ülereguleerimiseks, mis võib põhjustada selle, et ettevõtjate jaoks muutub virtuaalvääringute turg Eestis ja Euroopa Liidus mitte niivõrd atraktiivseks.

Tulenevalt sellest esitatakse soovitus valdkonna reguleerimisel võtta arvesse seda, et valdkonna suhtes peab olema teine lähenemine, rohkem innovatiivne ja automatiseeritud ning rõhk peab olema inimese, mitte tehnoloogia reguleerimisele. Soovitus on ka see, et tuleb olla ettevaatlik selle osas, et turgu mitte ülereguleerida ja et sellega mitte takistada ettevõtjate tegutsemist.

Maksuõigusliku probleemi lahendamise soovitusena tuuakse välja seda, et tuleb võimaldada eraisikutel virtuaalvääringute tehingutest maha arvata kahjumlikud tehingud, tehes selleks muudatused seadusandluses. Tuginedes ekspertide seisukohtadele muude probleemide lahendamiseks tuuakse välja seda, et virtuaalvääringute valdkonna puhul peaks olema tõhusam järelevalve, rohkem koostööd asutuste vahel, rohkem isikute ja ettevõtjate konsulteerimist ning infovahetust asutustega ja teiste riikidega.

Üldise soovitusena tuuakse välja ka seda, et regulatsioon peab olema pidevalt jälgitud, analüüsitud reeglite ja standardite asjakohasuse ning mõistlikkuse suhtes. Kuna valdkond on niivõrd muutuv ja kiiresti arenev, siis need reeglid, millest lähtuti näiteks viis aastat tagasi, ei pruugi olla täna enam ajakohased. Lisaks sellele, et regulatsiooni pidev jälgimine ja analüüsimine on oluline, tuleks kaasata valdkonna eksperte sellesse protsessi. Aktiivne suhtlus ja koostöö erinevate osapoolte vahel aitavad tagada, et regulatsioon oleks tõhus ja vastaks valdkonna vajadustele.

Kokkuvõtvalt nähtub, et virtuaalvääringute valdkond nõuab uudset ja innovatiivset lähenemist reguleerimisel, arvestades selle kiiret arengut ning isereguleeritavust. Oluline on

leida tasakaal regulatsiooni ja ülereguleerimise vahel, säilitades samal ajal valdkonna atraktiivsus ettevõtjatele. Lisaks on oluline tugevdada järelvalvet, suurendada koostööd asutuste vahel ning tagada parem infovahetus. Regulatsiooni pidev jälgimine ja ajakohastamine on hädavajalik, arvestades valdkonna dünaamilisust ja muutuvaid vajadusi.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teemaks oli „Virtuaalväeringute regulatsioon Euroopa Liidus ja Eestis“. Lõputöö uurimisprobleem oli püstitatud küsimusena: millised on peamised virtuaalväeringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus? Lõputöö eesmärk oli välja selgitada virtuaalväeringute regulatsiooni piisavus Euroopa Liidus ja Eestis. Probleemi lahendamiseks ja eesmärgi täitmiseks oli püstitatud viis uurimisülesannet.

Esimene uurimisülesanne oli analüüsida virtuaalväeringute teoreetilisi lähtekohti. Teoorias osas analüüsiti virtuaalväeringute teoreetilisi lähtekohti selgitades välja virtuaalväeringute mõistet ja liiki. Teooria kohaselt selgus, et virtuaalväeringuid võib defineerida ja neid liigitada erinevalt, lähtudes erinevatest allikatest, näiteks teadusartiklitest, Euroopa Keskpanga või rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadusest, kuid olulisemaks võib Euroopa Liidu tasandil peeta MiCA regulatsioonist tulenevat definitsiooni ja liigitamist.

Töö teine uurimisülesanne oli analüüsida virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni Euroopa Liidus ja Eestis. Teooria ja uuringu kohaselt selgus, et Euroopa Liidus ja Eestis on virtuaalväeringute valdkond päris tugevalt reguleeritud. Teooria osas olid välja toodud peamised Euroopa Liidu määrused ja direktiivid nagu näiteks 5AMLD, MiCA, DORA, TFR, DAC8. Eesti regulatsioonist toodi välja rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse ning krüptovaraturu seaduse eelnõu, mis ei ole veel vastu võetud. Virtuaalväeringute maksustamisel lähtutakse tulumaksuseadusest, käibemaksuseadusest ja ka OECD poolt koostatud krüptovara aruandluse raamistiku ja ühise aruandluse standarditest CARF. Selgus, et vaatamata sellele kuivõrd valdkond on reguleeritud, ei paku regulatsioon täislahendust ning mõned probleemid jäävad lahendamata. Näiteks ei ole lahendatud uuringust selgunud peamine maksuõiguslik probleem.

Kolmas uurimisülesanne oli kaardistada virtuaalväeringute valdkonna probleemid Eestis ja Euroopa Liidus. Neljas uurimisülesanne oli analüüsida ekspertide hinnanguid, arvamusi ja seisukohti virtuaalväeringute valdkonna regulatsiooni ja probleemide suhtes Eestis ja Euroopa Liidus. Viies uurimisülesanne oli sünteesida teooriat ja uuringu tulemusi ning teha järeldusi ja soovitusi virtuaalväeringute valdkonna probleemide lahendamiseks.

Töö eesmärk sai täidetud. Euroopa Liidu ja Eesti regulatsioon ei suuda ära lahendada virtuaalväeringute valdkonna probleemid ning saab öelda, et töö eesmärk on saavutatud.

Võrreldes teooriast ja uuringust kogutud andmeid, selgus, et rahapesu ja *Travel Rule* ehk reisireegli probleem ei ole praegu aktuaalsed. Teooriast ja uuringust sai uurimisprobleem vastuse, et peamised valdkonna õiguslikud probleemid seisnevad selles, et virtuaalvääringud on kiiresti arenev ja suurel määral isereguleeritav valdkond ning esineb oht antud valdkond ülereguleerida. Peamine maksuõiguslik probleem on asjaolu, et Eestis ei saa eraisikud tulenevalt tulumaksuseadusest maha arvata tehingutest kahjumi. Virtuaalvääringute valdkonna muud probleemid on virtuaalvääringute määratlemine ja klassifitseerimine ning valdkonna kiire areng. Töö uurimisprobleem sai vastuse.

Teooria ja uuringu tulemuste ühendamise põhjal tehti mitmeid soovitusi probleemidele lahendamiseks. Soovitused seisnesid selles, et virtuaalvääringute valdkonna reguleerimisel tuleb läheneda teistmoodi võrreldes teiste valdkondadega ning reguleerimine peab olema rohkem innovatiivne ja automatiseeritud, rõhk peab olema inimese, mitte tehnoloogia reguleerimisel. Samuti peab valdkonda reguleerima ettevaatlikult, vältides selle ülereguleeritavuse ning mitte takistada sellega ettevõtjate tegutsemise. Maksuõigusliku probleemi lahendamiseks esitati soovitus viia sisse muudatused Eesti seadusandlusesse, et võimaldada eraisikutel tehingutest maha arvata kahjumi, et soodustada võrdset lähenemist investeerimisel. Lisaks tehti soovitused järelevalve parandamine, asutuste vahelise koostöö ja infovahetuse suurendamine, isikute ja ettevõtjate konsulteerimine ning regulatsiooni pidev jälgimine ja analüüsimine.

Edasised uuringud peaksid keskenduma maksuõiguslike probleemide väljaselgitamisele. Sellisel juhul saaks tulevikus parandada virtuaalvääringute maksuõiguslikku reguleerimist. Samuti võiks uurida rahapesu probleemi esinemist panganduses või sularaha kasutamisel, kuna antud probleem tundus rohkem aktuaalne kui rahapesu virtuaalvääringute valdkonnas. Oluline on ka uurida virtuaalvääringute regulatsiooni spetsiifilisemaid kitsaskohti või vastuolusid, kuna antud töö uuris pigem üldised regulatsiooniga seotud probleeme. Sellisel juhul saab välja selgitada, milliseid konkreetseid samme saaks teha virtuaalvääringute reguleerimisel.

SUMMARY

The topic of the thesis was "Regulation of virtual currencies in the European Union and Estonia". The research problem of the thesis was formulated as a question: what are the main problems in the field of virtual currencies in Estonia and the European Union? The aim of the thesis was to identify the sufficiency of the regulation of virtual currencies in the European Union and Estonia. In order to solve the problem and to fulfil the objective, five research problems were set.

The first research task was to analyse the theoretical background of virtual currencies. In the theoretical part, the theoretical starting points of virtual currencies were analysed by clarifying the concept and types of virtual currencies. According to the theory, it emerged that virtual currencies can be defined and classified in different ways, based on different sources, such as scientific articles, the European Central Bank or the Estonian Money Laundering and Terrorist Financing Prevention Act, but that the definition and classification resulting from the MiCA regulation may be more relevant at EU level.

The second research task of the thesis was to analyse the regulation of virtual currencies in the European Union and Estonia. According to the theory and the study, it turned out that the field of virtual currencies is quite heavily regulated in the European Union and Estonia. In the theoretical part, the main EU regulations and directives such as 5AMLD, MiCA, DORA, TFR, DAC8 were mentioned. The Estonian regulation included the Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing Act and the draft Cryptocurrency Act, which have not yet been adopted. The taxation of virtual currencies is based on the Income Tax Act, the Value Added Tax Act, as well as on the OECD Crypto Asset Reporting Framework and the CARF Common Reporting Standards. It has become clear that, despite the extent to which the area is regulated, the regulation does not provide a complete solution and some problems remain unresolved. For example, the main tax law issue has not been resolved by the study.

The third research task was to map the problems in the field of virtual currencies in Estonia and the European Union. The fourth research task was to analyse the experts' assessments, opinions and views on the regulation and problems in the field of virtual currencies in Estonia and the European Union. The fifth research task was to synthesise the theory and

the results of the study and to draw conclusions and recommendations to address the problems in the field of virtual currencies.

The objective of the thesis was achieved. The European Union and Estonian regulations are not able to solve the problems in the field of virtual currencies and it can be said that the aim of the thesis has been achieved. Comparing the data collected from the theory and the study, it became clear that money laundering and the Travel Rule problem are currently not relevant. From the theory and the study, the research problem was answered that the main legal problems in this area are that virtual currencies are a rapidly developing and highly self-regulating area and that there is a risk of over-regulation in this area. The main tax law problem is the fact that in Estonia private individuals cannot deduct losses from transactions due to the Income Tax Act. Other problems in the area of virtual currencies are the definition and classification of virtual currencies and the rapid development of the sector. The research problem of the thesis was answered.

Combining the theory with the results of the study, a number of recommendations were made to address the problems. The recommendations were that regulation in the area of virtual currencies needs to be approached differently from regulation in other areas, and that regulation needs to be more innovative and automated, with an emphasis on human rather than technological regulation. It also needs to be regulated in a cautious way, avoiding over-regulation and not preventing businesses from operating. On the tax side, a recommendation was made to introduce changes in Estonian legislation to allow private individuals to deduct losses on transactions, in order to promote a level playing field in investment. Recommendations were also made to improve supervision, to increase cooperation and information exchange between authorities, to consult individuals and businesses, and to monitor and analyse regulation on an ongoing basis.

Further studies should focus on identifying tax law problems. In this way, the tax regulation of virtual currencies could be improved in the future. The problem of money laundering in the banking sector or in the use of cash could also be investigated, as this problem seemed to be more topical than money laundering in the area of virtual currencies. It would also be important to examine more specific bottlenecks or inconsistencies in the regulation of virtual currencies, as this work examined more general regulatory problems. In this way, it will be possible to identify what specific steps could be taken to regulate virtual currencies.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Ajdini, V., 2024. Abuse of cryptocurrencies as a modern form of money laundering and financing of terrorism. *Visione*, 42, pp. 131–152.

Baer, K., Mooij, R., Hebous, R., Keen, M., 2023. *Taxing Cryptocurrencies*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2023/06/30/Taxing-Cryptocurrencies-535510> [Kasutatud 02.04.2024].

Coincodex, 2024. *Crypto Market Cap*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://coincodex.com/market-cap/> [Kasutatud 29. 02. 2024].

Coin Market Cap, 2024. *Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://coinmarketcap.com> [Kasutatud 04. 05. 2024].

Corey, C., M., Landry, Brett J., L., Payne, D., 2023. Ethics before law: a legal genesis for cryptocurrency regulation. *Southern Journal of Business & Ethics*, 15, pp. 46–62.

Džafic, J., Hecimovic, E., 2023. Striking the balance: cryptocurrencies at the crossboards of regulation and innovation. *Zbornik Radova: Univerzitet 'Džemal Bijedić' u Mostaru, Ekonomski Fakultet*, 21(33), pp. 110–130.

Eelnõude infosüsteem, 2024. *Krüptovaraturu seaduse eelnõu seletuskiri*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/0b5e0ab9-5504-4ac6-962f-cb233b672d00#0XGO9cbn> [Kasutatud 30.03.2024].

Euroopa Nõukogu, 2023. Nõukogu direktiiv (EL) 2023/2226, 17. oktoober 2023, millega muudetakse direktiivi 2011/16/EL maksustamisalase halduskoostöö kohta.

Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2015. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2015/847, 20. mai 2015, mis käsitleb rahaülekannetes edastatavat teavet ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1781/2006. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0847> [Kasutatud 20.03.2024].

Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2018. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (EL) 2018/843, 30. mai 2018, millega muudetakse direktiivi (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist, ning millega muudetakse direktiive 2009/138/EÜ ja 2013/36/EL. [Võrgumaterjal] Leitav:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0843>

[Kasutatud 20.03.2024].

Euroopa Parlament ja Nõukogu, 2024. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2023/1114, 31. mai 2023, mis käsitleb krüptovaraturge ning millega muudetakse määrusi (EL) nr 1093/2010 ja (EL) nr 1095/2010 ning direktiive 2013/36/EL ja (EL) 2019/1937. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32023R1114> [Kasutatud 20.03.2024].

European Central Bank, 2012. *Virtual Currency Schemes*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf> [Kasutatud 04.01. 2024].

European Commission, 2022. Report from the commission to the European Parliament and the council on the assessment of the risk of money laundering and terrorist financing affecting the internal market and relating to cross-border activities. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022SC0344> [Kasutatud 27.03.2024].

Finantsinspeksioon, 2022. *Kasutustoken*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.fi.ee/et/finantsinspeksioon/innovatsioonikeskus/kasutustoken> [Kasutatud 01.04. 2024].

Francisco, V., T., Butterfoss, F., D., Capwell, E., M., 2001. Key Issues in Evaluation: Quantitative and Qualitative Methods and Research Design. *Health Promotion Practice*, 2(1), pp. 20–23.

Hossin, A., Hosain, S., 2018. Bitcoin: Future Transaction Currency? *International Journal of Business & Information*, 13(3), pp. 385 – 404.

Ignătescu, C., Onufreiciuc, R., 2021. Digital Euro: A (Digital) Symbol of Progress and Integration in Europe. *Logos Universality Mentality Education Novelty: Law*, 9(1), pp. 74–82.

Johnson, D., Dandapani K. & Sharoki, M., 2020. *Blockchain Applications in Finance*. Emerald Publishing Limited.

Judmayer, A., Stifter, N., Krombholz, K. & Weippl, E., 2017. *Blocks and Chains: Introduction to Bitcoin, Cryptocurrencies, and Their Consensus Mechanisms*. Springer International Publishing AG.

Keatinge, T., Carlisle D. & Keen, F., 2018. *Virtual currencies and terrorist financing: assessing the risks and evaluating responses*. [Võrgumaterjal] Leitav: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604970/IPOL_STU\(2018\)604970_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/604970/IPOL_STU(2018)604970_EN.pdf) [Kasutatud 04.01.2024].

Kolici, V., Liu., Y., Qafzezi, E., Elmazi, D. & Barolli, L., 2020. Improving peer coordination quality in mobile P2P networks considering peer awareness and group synchronization: Implementation and performance evaluation of two fuzzy-based systems. *Journal of High Speed Networks*, 26(1), pp. 27–39.

KPMG Law Estonia, 2023. *DORA määruse mõjud õigus- ja IT-osakondadele*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://kpmglaw.ee/artiklid/dora-maaruse-mojud-oigus-ja-it-osakondadele> [Kasutatud 20.03.2024].

Kucheryavenko, M., P., Dmytryk O., O & Golovashevych, O., O., 2019. Cryptocurrencies: development, features and classication. *Financial & Credit Activity: Problems of Theory & Practice*, 3(30), pp. 371–378.

Kyć, G. 2022. Ask More or Ask Less? A Time Management Dilemma during In-Depth Interviews. *Biblioteka Regionalisty. Regional Journal*, 22, pp. 34–44.

Laos, M., 2019. *Plokiadelphal põhinevate instrumentide kajastamine raamatupidamises. Lõputöö*. Tallinn: Sisekatseakadeemia.

Leavy, P., 2017. *Research Design: Quantitative, Qualitative, Mixed Methods, Arts-Based, and Community-Based Participatory Research Approaches*. Second edition. New York, NY: The Guilford Press.

Majandustegevuse register, 2024. *Tegevusload*. [Võrgumaterjal] Leitav: https://mtr.ttja.ee/taotluse_tulemus [Kasutatud 15.03.2024].

Maksu- ja Tolliamet, 2023. *Maksu- ja Tolliameti ARENGUKAVA 2023*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/eraklient/amet-uudised-ja-kontakt/maksu-ja-tolliamet/tutvustus-ja-struktuur> [Kasutatud 30.10.2023].

Maksu- ja Tolliamet, 2024. *Krüptoraha*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.emta.ee/eraklient/maksud-ja-tasumine/maksustatavad-tulud/krüptoraha> [Kasutatud 19.03.2024].

Manoppo, M., 2023. A Stablecoin Ecosystem Primer. *Journal of Investing*, 32(3), pp. 7–18.

OECD, 2020. *Taxing Virtual Currencies: An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emerging-tax-policy-issues.htm> [Kasutatud 02.04.2024].

OECD, 2022. *Crypto-Asset Reporting Framework and Amendments to the Common Reporting Standard*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/crypto-asset-reporting-framework-and-amendments-to-the-common-reporting-standard.htm> [Kasutatud 03.05.2024].

OECD, 2024. *Who we are*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.oecd.org/about/> [Kasutatud 04.05.2024].

Oerth, A., Dowsett, D., 2023. Exploring Cryptocurrencies: The History, the Hype, and the Future. *Journal of Investing*, 32(3), pp. 20–21.

Patton, M-Q., 2002. Two Decades of Developments in Qualitative Inquiry. *Qualitative Social Work*, 1(3), pp. 261–283.

Pop, C., Colonescu, I-E., 2021. Cryptocurrencies' puzzle. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Negotia*, 66(2), pp. 99–134.

Postimees, 2023. USA esitas Binance'ile ja selle asutajale süüdistused. *Postimees*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://majandus.postimees.ee/7741456/usa-esitas-binance-ile-ja-selle-asutajale-suudistused> [Kasutatud 31.10.2023].

Rahandusministeerium, 2021. *Eesti rahapesu ja terrorismi rahastamise siseriiklik riskihinnang*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.fin.ee/finantspoliitika-valisuuhted/rahapesu-ja-terrorismi-rahastamise-tokestamine/riskihinnangud> [Kasutatud 23.03.2024].

Rahapesu Andmebüroo, 2022. *Virtuaalvääringu teenuse pakkujatega seonduvad riskid Eestis*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://fiu.ee/aastaraamatud-ja-uuringud/uuringud#virtuaalvaaringu-tee--2> [Kasutatud 12.02.2024].

Rahapesu Andmebüro, 2023. *Rahapesu Andmebüro aastaraamat 2023*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://fiu.ee/rahapesu-andmebuuroo-aastaraamat-2023> [Kasutatud 20.04.2024].

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus (2017) RT I, 06.07.2023, 71.

Schmidt, A., 2022. Virtual assets: compelling a new anti-money laundering and counter-terrorism financing regulatory model. *Journal of Internet Law*, 25(8), pp. 3–31.

Sepman, M-L., 2019. *Krüptovääringute arvestuse probleemid ja võimalikud lahendused. Lõputöö*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool.

Statista, 2023. *Number of identity-verified cryptoasset users from 2016 to November 2023*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.statista.com/statistics/1202503/global-cryptocurrency-user-base/> [Kasutatud 15.04.2024].

Team Steurdokumentation Eidg. Steuerverwaltung, 2023. *Cryptocurrency*. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.estv.admin.ch/estv/de/home/die-estv/steuersystem-schweiz/dossier-steuerinformationen.html> [Kasutatud 04.01.2024].

The Financial Action Task Force, 2023. Targeted update on implementation of the FATF standards on virtual assets and virtual asset service providers. [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.fatf-gafi.org/content/fatf-gafi/en/publications/Fatfrecommendations/targeted-update-virtual-assets-vasps-2023.html> [Kasutatud 29.03.2024].

Vozniuk, A., Tytko A., 2019. Cryptocurrency: present-day challenges and prospects of development. *Economic Annals-XXI*, 3(4), pp. 49–54.

Äripäev, 2023. Lõplik otsus: hiigelkelmuses süüdistatavad krüptoärimehed jäävad vahi alla. *Äripäev*, [Võrgumaterjal] Leitav: <https://www.aripaev.ee/uudised/2023/10/23/loplik-otsus-hiigelkelmuses-suudistatavad-kruputoarimehed-jaavad-vahi-alla> [Kasutatud 31.10.2023].

Quiniou, M., 2019. *Blockchain: The Advent of Disintermediation*. John Wiley & Sons, Incorporated.

Lisa 1. Koodipuu

Tabel 2. Koodipuu (autori koostatud)

Kategooria	Koodid
Kategooria 1: õiguslikud probleemid	Kood 1: regulatsioon ei jõua valdkonna arengu järgi Kood 2: ülereguleerimine Kood 3: iseregulatsioon
Kategooria 2: maksuõiguslikud probleemid	Kood 1: ei saa maha arvata virtuaalvääringute tehingutest saadud kahju
Kategooria 3: muud probleemid	Kood 1: virtuaalvääringute määratlus Kood 2: virtuaalvääringute klassifitseerimine Kood 3: valdkonna kiire areng Kood 4: tehingute rohkus Kood 5: hindamise keerukus Kood 6: teadlikkus virtuaalvääringute maksustamisest ja deklareerimisest
Kategooria 4: virtuaalvääringute defineerimine	Kood 1: definitsioon sõltub omadustest Kood 2: digitaalne vara
Kategooria 5: virtuaalvääringute anonüümsus	Kood 1: ei saa otseselt rahakoti seostada konkreetse isikuga Kood 2: ei ole lõpuni anonüümsed Kood 3: soodustab maksudest kõrvalehoidumist
Kategooria 6: virtuaalvääringud ja rahapesu	Kood 1: ei ole peamine instrument, millega rahapesu tehakse Kood 2: rahapesu on pigem panganduses Kood 3: sularaha on peamine instrument, millega rahapesu tehakse
Kategooria 7: virtuaalvääringud ja reisireegel	Kood 1: ei ole suur probleem Kood 2: liiga suured kohustused teenusepakkujate ja ettevõtjate jaoks
Kategooria 8: virtuaalvääringud ja maksudest kõrvalehoidumine	Kood 1: anonüümsus soodustab maksudest kõrvalehoidumise Kood 2: teadmatusest või tahtlik maksudest kõrvalehoidumine
Kategooria 9: virtuaalvääringu teenusepakkujate ja eraisikute teadlikkus virtuaalvääringute maksustamisel ja deklareerimisel	Kood 1: piisavalt teadlikud Kood 2: on arenguruumi Kood 3: valeandmete esitamine

Kategooria 10: virtuaalvääringute regulatsioon	Kood 1: Eestis ei kehti spetsiaalseid eriseadusi seoses krüptovara maksustamisega Kood 2: regulatsioon ei paku täislahendust Kood 3: liigume õiges suunas Kood 4: MiCA regulatsioon toob selgust juurde Kood 5: DAC8 ja CARF
Kategooria 11: rahvusvaheline koostöö	Kood 1: heal tasemel Kood 2: on arenguruumi
Kategooria 12: ettepanekud probleemidele lahendamiseks	Kood 1: anonüümsuse kaotamine Kood 2: maksuseaduse vastuvõtmine Kood 3: järelevalve tõhustamine Kood 4: rohkem koostööd Kood 5: rohkem konsulteerimist Kood 6: rohkem infovahetust Kood 7: lihtne ja selge maksustamine Kood 8: automatiseerimine

Lisa 2. Ekspertintervjuu Maksu- ja Tolliameti ametnikega

1. Tutvustus, ametikoht, tööstaaž
2. Milliseid peamisi probleeme tooksite välja virtuaalväeringute maksuõiguslikul reguleerimisel?
3. Millised on peamised maksudest kõrvalehoidumise juhtumid seoses virtuaalväeringutega?
4. Virtuaalväeringuid defineeritakse väga erinevalt. Millise definitsiooni annaksite virtuaalväeringutele või millisest definitsioonist soovitaksite lähtuda?
5. Virtuaalväeringute ühe omadusena on nende anonüümsus. Kuivõrd anonüümsus soodustab Teie arvates maksudest kõrvalehoidumise?
6. Virtuaalväeringud on samuti väga volatiilsed. Kuivõrd volatiilsus raskendab virtuaalväeringu hinda määramist ja selle pinnalt ka maksukohustuse arvutamist?
7. Kuidas Te arvate, kas olemasolevad Euroopa Liidu regulatsioonid ja Eesti seadused, mis on seotud virtuaalväeringute valdkonnaga on piisavad selle valdkonna maksuõiguslikuks reguleerimiseks?
8. Kas Teie arvates on maksuõigusliku reguleerimisega seotud rahvusvaheline koostöö piisavalt heal tasemel? Millised oleksid Teie ettepanekud selle parendamiseks?
9. Kas olete tuttav peagi jõustuvate MiCA ja DAC8 regulatsioonidega? Kas Teie arvates täiendavad need piisavalt olemasoleva virtuaalväeringute valdkonna õigusliku reguleerimist?
10. Mida Teie arvates tuleks teha selleks, et tagada Eestis virtuaalväeringute valdkonna tõhus maksuõiguslik reguleerimine?
11. Kuidas Te arvate, kas virtuaalväeringute teenuse pakkujad ja eraisikud, kes kasutavad virtuaalväeringuid on piisavalt teadlikud sellest, kuidas virtuaalväeringute maksustamine ja deklareerimine käib?
12. Kas Teie hinannul Maksu- ja Tolliameti poolt koostatud juhendid virtuaalväeringute maksustamise ja deklareerimise kohta on piisavad? Kas lisaksite juhenditele midagi juurde või teeksite midagi teismoodi?

Lisa 3. Ekspertintervjuu erasektori esindajatega

1. Tutvustus, ametikoht, tööstaaž
2. Virtuaalvääringuid defineeritakse väga erinevalt. Millise definitsiooni annaksite virtuaalvääringutele või millisest definitsioonist soovitaksite lähtuda?
3. Milliseid peamisi probleeme tooksite välja virtuaalvääringute õiguslikul reguleerimisel?
4. Milliseid peamisi probleeme tooksite välja seoses virtuaalvääringute maksustamisega?
5. Virtuaalvääringute klassifitseerimine või liigitamine on suhteliselt keeruline, mida võib peeta valdkonna üheks oluliseks probleemiks. Kuidas Teie arvates saaks lahendada antud probleemi?
6. Virtuaalvääringute ühe omadusena on nende anonüümsus. Milliseid riske toob endaga kaasa virtuaalvääringutega seotud anonüümsus?
7. Millise virtuaalvääringu liigi õiguslikul reguleerimisel Teie arvates esineb kõige rohkem väljakutseid?
8. Virtuaalvääringute valdkonna üheks probleemiks on selle kasutamine rahapesu ja terrorismi rahastamises. Kuidas Teie arvates saaks antud probleemi lahendada või millised oleksid Teie ettepanekud probleemi lahendamiseks?
9. Millised on peamised rahapesu või finantspettuste skeemid, mis on seotud virtuaalvääringutega?
10. Milliseid muudatusi on vaja teha, et vähendada maksudest kõrvalehoidumist seoses virtuaalvääringutega?
11. Veel üheks virtuaalvääringute valdkonna probleemiks on niinimetatud travel rule ehk reisireegli probleem. Kuidas saaks Teie arvates antud probleem lahendada või millised oleksid Teie ettepanekud probleemi lahendamiseks?
12. Kuidas Te arvate, kas olemasolevad Euroopa Liidu regulatsioonid ja Eesti seadused, mis on seotud virtuaalvääringute valdkonnaga on piisavad selle valdkonna reguleerimiseks?
13. Kas Teie hinnangul eksisteerivad lüngad/kitsaskohad Euroopa Liidu ja Eesti seadusandluses virtuaalvääringute valdkonna reguleerimisel?

14. Millised on Teie mõtted seoses peagi jõustuva MiCA regulatsiooniga? Kas see täiendab piisavalt olemasoleva virtuaalväeringute valdkonna õigusliku reguleerimist?
15. Mida Teie arvates tuleks teha selleks, et tagada virtuaalväeringute valdkonna tõhus õiguslik reguleerimine Eestis?
16. Milline on riigiasutuste ja järelevalveorganite roll läbipaistva ja turvalise virtuaalväeringute valdkonna loomisel? Mida saaks või peaks tegema teisiti?